

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

1262
f. 121

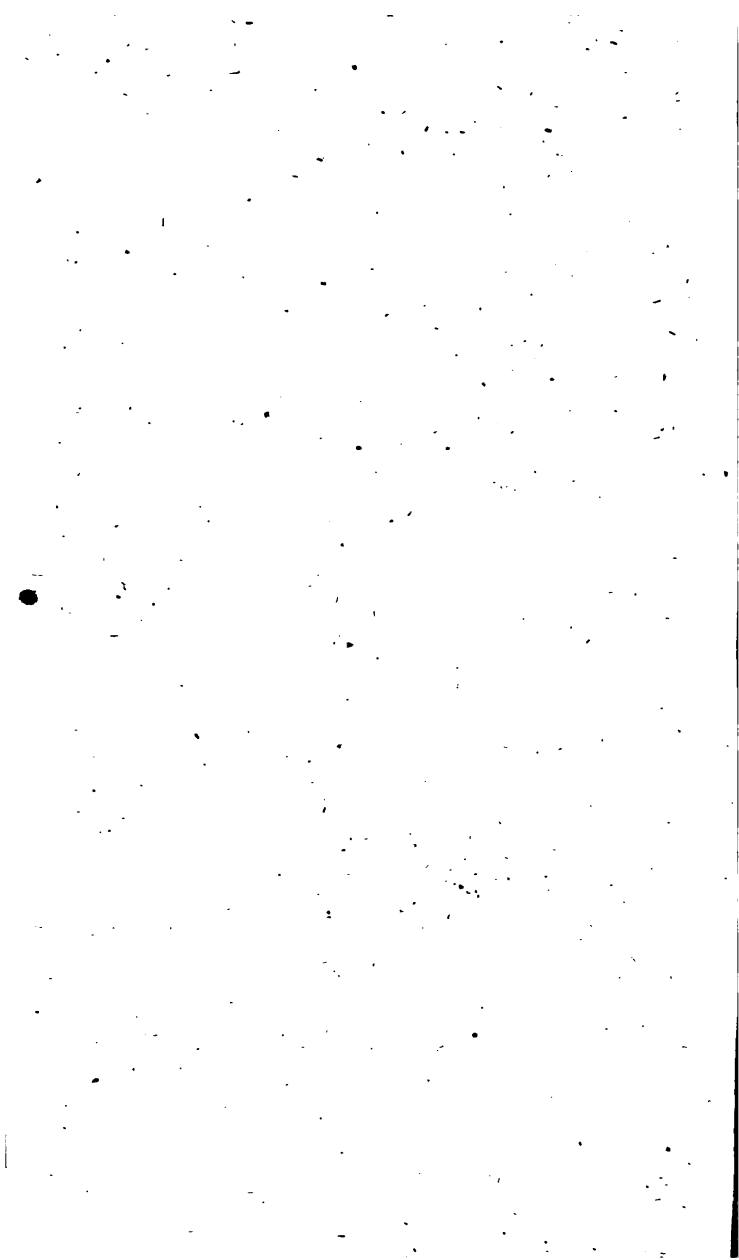
Rowland Hughes

600090760S

1262 f. 121

Cadwedigaeth trwy Ras :

NEU

DBAETHIAWD

AM RAS DUW.

YN DANGOS,

- I. Beth yw bod yn gadwedig.
- II. Beth yw bod yn gadwedig trwy Ras.
- III. Pwy ydynt *hwy* a gedwir trwy Ras.
- IV. Pa fodd yr ymddengys mai trwy Ras y maent yn gadwedig.
- V. Beth allai fod y *rheswm* i Dduw ddewis cadw Pechaduriaid trwy Ras, yn hytrach na thrwy un modd arall.

GAN

JOHN BUNYAN.

EPHESIAID ii, 8.

Canys trwy Ras yr ydych yn gadwedig, *trwy Ffydd*;
a hyny nid o honoch eich hunain: rhodd Duw
ydyw.

CAERNARFON:

ARGRAFFWYD GAN L. E. JONES, YN HEOL-Y-BONT,

1824.

Bt for widow of Bob Owen, Crocor

RHAGYMDRODD.

DDARLLENYDD,

YN y Llyfr bychan hwn y gosodir o'th flaen Draethawd am Ras Duw, ac Iechydwrïaeth trwy'r Gras hwnnw: Yn yr hwn Draethawd yr anlygir i ti, fel y mae pob un o'r Personau yn y Duwdod yn gwneuthur ei Rân ynghadwedigaeth Pechaduriaid: sef,

1. Y modd y gosodir ei Ras allan gan y Tad.
2. Y modd y gosodir ei Ras allan gan y Mab.
3. Y modd y gosodir ei Ras allan gan yr Ysbryd Glân.

Yr hyn bethau a gei yma wedi eu trin yn gyflawn. Dangosir hesyd yn y Traethawd bychan hwn, ffordd Duw yn ymddwyn at Bechadur; gydag ymddygiad y Pechadur tu ag at Dduw yn amser ei Droedigaeth, &c. lle y mae Gras y naill, a gwrthnysigrwydd y llall yn cael ei eglur ddangos.

Os gweli fi yn fyr mewn rhai pethau, cyfrif hynny i'm tueddrwydd i fod felly.

Os tybi fy mod yn gwyro ryw ochr i'r gwirionedd, -cyfrif hynny i fy ngwendid.

Ond os cei yma ddim er dy adeiladaeth, a chynnydd dy Ras, a'th ddiddanwch ysbrydol—cyfrif hynny i drugaredd Duw wedi ei rhad roddi i ti a minneu.

Yr eiddot i'th wasunaethu â'r ychydig sydd gennyf,

J. BUNYAN.

CADWEDIGAETH TRWY RAS,

&c. &c.

EPHESIAID II, 5.

“Trwy Ras yr ydych yu gadwedig.”

YN y bennod gyntaf, o'r 4ydd hyd y 12fed adnod, y mae'r Apostol yn traethu am etholedigaeth, mewn perthynas i'r weithred ei hun, ynghyd a'r dyben, a'r moddion trwy, ba rai yr ydoedd yn cael ei dwyn oddi amgylch.

1. Y weithred (fel y mynega i ni) ydoedd rydd-ddewisiad Duw o rai; adn. 4, 5, 11.

2. Y dyben ydoedd gogoniant Duw yn eu hiechydwrïaeth, adn. 6, 14.

3. Y moddion yn tywys i hynny ydoedd Iesu Grist ei hyn: “Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, sef maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef,” adn. 7. Wedi darfod hyn, mae efe'n traethu ynghylch ymostyngiad yr Ephesiaid i'r ffydd (megis yr arddangosid iddynt yngwirionedd yr efengyl) ac hefyd ynghylch eu seliad gan Lân Yspryd Duw, hyd ddydd y prynedigaeth, adn. 12, 13, 14.

Ymhellach, mae efe'n adrodd iddynt fel yr oedd yn ddiolch i Dduw drostynt, gan wneuthur coffa am danynt yn ei weddïau, fel y gwybyddent, “beth yw gobaith ei alwedigaeth ef, a pheth yw

golud gogoniant ei etifeddiaeth ef yn y saint; a pheth yw rhagorol fawredd ei nerth ef tu ag attom ni y rhai y'm yn credu, yn ol gweithrediad nerth ei gadernid ef; yr hon a weithredodd efe yng Nghrist, pan y cyfododd ef o feirw." adn. 15—20.

A rhag i'r Ephesiaid wrth glywed adrodd eu holl ragorfreintiau hyn, ollwng dros gof eu hanhaeddedigrwydd o honynt, mae'n adgoffa iddynt fel yr oeddynt gynt yn feirw mewn camweddau a phechodau; a'u bod y pryd hynny yn rhodio ynddynt "yn ol helynt y byd hwn, yn ol tywysog llywodraeth yr awyr, yr yspryd sydd yr awr hon yn gweithio ym mhiant yr anufuddod," pen. ii. 1, 2.

Wedi eu galw fel hyn yn ol i goffau eu hunain, sef, pa beth oeddynt yn eu cyflwr diadgenedig, mae'n myned ymlaen i ddangos iddynt, y modd y bywhasid hwynt ar y cyntaf trwy adgyfodiad eu pen, Crist, (yn yr hwn y dewisasid hwynt o'r blaen) a'u bod eisoes ynddo ef wedi eu gosod i eistedd yn y nefolion leoedd, adn. 6. gan grybwyll ar y ffordd, wir achos yr holl wynfydedigrwydd hwn a gai'r duwiolion eu fwynhau mewn byd arall, a hynny yw cariad a gras Duw. "Eithr Duw, yr hwn sydd gyfeethog o drugaredd, o herwydd ei sawr gariad trwy yr hwn y carodd efe ni; ie pan oeddym feirw mewn camweddau, a'n cyd-fywhaodd ni gyd â Christ: (trwy ras yr ydych yn gadwedig.)" Y geiriau diweddaſ hyn sy'n ymddangos fel diwedd-glo'r Apostol, megis pe dywedasai, Os chwy-chwi Ephesiaid yn wir oeddych feirw mewn camweddau a phechodau; os yn wir yr oeddych yn blant digofaint megis eraill, yna ni haeddech well nac eraill. Drachefn, Os Duw

a'ch dewisodd, os Duw a'ch cyflawnhaodd ac a'ch gwaredodd trwy Grist, ac a adawodd eraill cystal a chwithau wrth natur i farw yn eu pechodau: yna gwir achos eich cyflwr gwynfydedig hwn yw rhad-ras Duw. Ond dyma 'n gymmwys fel y mae; gan hynny, "Trwy ras yr ydych yn gadwedig." Yr holl ddaioni yr ydych yn ei fwynhau yn rhagor nag eraill, o unig ewyllys da y mae. "Trwy ras yr ydych yn gadwedig."

Y ffordd a gymmeraf i draethu ar y geiriau hyn a fydd fel y canlyn. Cynhygiaf rai cwestiynau oddi wrth y geiriau; a chyfarwyddaf atteblion neillduol iddynt. Yn y rhai 'n atteblion rwy'n gobaithio y bydd i mi, mewn rhyw fesur, atteb disgwyliad y darllenydd duwiol, cydwybodol; ac yna tynnu at ddiweddiad.

Y Cwestiynau y'nt,

- I. Beth yw bod yn gadwedig?
- II. Beth yw bod yn gadwedig trwy Ras?
- III. Pa rai ydynt *hwy* a gedwir trwy Ras?
- IV. Pa fodd yr ymddengys mai trwy Ras y maent yn gadwedig?
- V. Beth allai fod y *Rheswm* i Dduw ddewis cadw Pechaduriaid trwy ras, yn hytrach na thrwy un modd arall.

Yn awr y rheswm pa ham yr wyf yn cynnyg y cwestiynau hyn oddi wrth y geiriau yw, am fod y geiriau eu hunain yn eu cynnwys. Y tri chyntaf a seilir ar amrywiol ymadroddion y testyn; a'r ddau leiaf sydd i wneuthur ffordd i eglurhâd o'r cyfan.

CWEST. I. *Beth yw bod yn gadwedig?*

WRTH y cwestiwn hwn y gallwn ddeall fod y fath beth a dâmnedigâeth yn ddyledus i ddyn am bechod: canys *radd* neu

achub sy'n arwyddocau fod y neb a gedwir mewn stad o golledigaeth yn bresennol. Cadwedigaeth i'r hwn ni chollwyd nid yw o ddim gwerth, nac ychwaith yn rhyw beth ynddo ei hun. Achub, prynu, neu waredu, yn gyffredin ydynt eiriau o'r un cystadledd; ac yn arwyddocâu ein bod ni mewn cyflwr caeth a thruenus. Gan hynny y gair hwn *cadwedig*, yn yr ystyr yr arferir ef yma gan yr Apostol, sydd air o fawr werth, yn gymmaint a bod y trueni oddi wrth yr hwn y cedwir neu yr achubir ni o bob math, yn fwyaf erchyll ac arswydus.

Y trueni oddi wrth yr hwn y bydd rhai yn gadwedig sydd dra arswydus: nid llai ydyw na chadwedigaeth oddiwrth bechod, melliith Duw, a thân uffern yn dragywydd. Beth mwy ffiaidd na phechod? Beth anhaws ei oddef na digosaint Duw anfeidrol? A pheth mor ddychrynlyd ac ofnadwy a pwll diwaelod uffern? Ie, meddaf, beth mor ofnadwy a chael ein tormentio yno byth gyd â diafol a'i angylion. Yn awr bod yn gadwedig, yn ol fy nhestyn, yw gwaredu y pechadur oddi wrth y pethau hyn, a'r holl bethau eraill sy'n perthynnu iddynt.

Ac er y dichon pechaduriaid feddwl, nad yw'n fatter mor galed i ateb y cwestiwn hwn; etto rhaid i mi ddywedyd i chwi, nad oes un dyn a wyr, yn deimladol, *beth yw bod yn gadwedig*, ond a wyr ryw beth am ddychrynedigaeth y tri pheth hyn; megis y maen eglur, o blegid fod pawb eraill, wrthau hymarferiad, yn ei gyfrif fel matter o ddim pwys, pan, yn y cyfamser, y mae'n fatter o'r pwys a'r canlyniad penaf ymhlith dynion. "Canys pa lesâd i ddyn os ennill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?" Math. xvi. 26.

Ekkh meddaf, os yw'r gair hwn *cadwedig* yn

meddwl ein gwaredigaeth oddi wrth bechod, pa fodd y geill efe wybod beth yw bod yn gadwedig, yr hwn yn ei gydwybod ni och'neidiodd erioed tan bwys pechod: Ie anmhosibl, mewn modd arall, iddo lefain allau a'i holl galon, "Ha wyr frodyr, beth a wnawn ni?" h. y. Beth a wnawn ni i fod yn gadwedig? Act. ii. 37. Y dyn nid oes clwyf na dolur arno, ni ddichon wybod rhinwedd meddyginiaeth, sef trwy ei brofiad ei hun; am hynny ni's geill ei brislo a'i werthfawrogi, megis yr hwn a gafodd iachâd trwyddo. Gosodwch blastr wrth le iach, ac ni wnaiff hynny i'w rinwedd ymddangos; ac ni's geill efe at gnawd pa un y cymhwyswyd ef, trwy hynny ddaell ei werth. Bechaduriaid, chwydychwi yr wyf yn eifeddwl, ac sydd heb eich clwyfo gan euogrydd, a'ch gorthrymu gan faich pechod: ni's gellwch—mia'i dywedaf drachefn, ni's gellwch yn eich cyflwr annheimpladwy hwn, wybod *beth yw bod yn gadwedig*.

Drachefn, y gair hwn *cadwedig* (megis y soniais) sy'n cynnwys gwaredigaeth oddi wrth ddigofaint Duw: Pa fodd gan hynny y geill efe ddywedyd beth yw bod yn gadwedig, yr hwn ni theimlodd faich digofaint Duw? Efe, efe yr hwn sydd yn arswydo ac yn crynu rhag digofaint Duw, a wyr oreu beth yw bod yn gadwedig. Act. xvi. 29.

Ymhellach, y gair hwn *cadwedig* sy'n cynnwys gwaredigaeth oddi wrth angau ac uffern: Pa fodd gan hynny y dichon efe ddywedyd beth yw bod yn gadwedig, yr hwn ni fu erioed yn deimladwy o ofidiau'r naill, ac ni thrallodwyd â gofnau'r llall? Dywed y Salmydd, "Gofidion angau a'm cylchynasant, a gofidiau uffern a'm daliasant; ing a blinder a gefais: Yna y gelwais ar Enw yr Arglwydd." Creffwch—yna, yna y gel-

wais ar Enw yr Arglwydd; "attolwg Arglwydd gwared fy enaid," Sal. cxvi. 3, 4. Yna, yn fy nghyfngder, pan wyddai beth yw bod yn gadwedig; yna y galwodd, o herwydd, meddaf, yna y gwyddai beth yw bod yn gadwedig.

Dyma'r dyn meddaf, ac ef yn unig, yw'r hwn a wyr beth yw bod yn gadwedig; yr hwn a ddengys yn eglur oddi wrth y gofal bychan sydd gan eraill i fod yn gadwedig; a'r ychydig arswyd sydd arnynt rhag bod yn golledig. Pa le y mae se yr hwn sy'n ymofyn, ac yn gruddfan am iechydwriaeth? Pa le, meddaf, y mae'r hwn a ffodd am iechydwriaeth, o herwydd y digofaint sydd ar ddyfod? O genhedlaeth gwiberod, pwya'ch rhag-rybuddiodd i ffoi rhag y llied a fydd, Mat. iii. 7.

Och! onid yw y rhan fwyaf yn cyfrif iechydwriaeth fel peth diddym? Eithr am bechod, fel y maent yn ei garu, yn ei goffeidio, yn boddloni eu hunain arno, ac yn ei droi fel tammaid melus o dan eu tafodau, Job xx. 12. Heblaw hyn nid ydynt yn teimlo digofaint Duw, nac yn ffoi rhagddo: Ac am uffern, mae'n amheuaeth i lawer, a oes un yn bod; ac yn wawd i eraill, y rhai y dattodir en hamheunon gan annuwiaeth. Ond i ddyfod at y cwestiwn, *Beth yw bod yn gadwedig?*

Bod yn gadwedig, a berthyn i iechydwriaeth yn y rhannau neu yn yr helaethrwydd o honi, neu ymhob un. Fy meddwl yw, fod y testyn hwn yn perthyn i bob un: Sef, iechydwriaeth gyflawnedig, ac iechydwriaeth wedi ei chyflawni. Canys cadwedigaeth sydd waith graddol; neu i fod mor ddealladwy ac a fyddo bosibl, cadwedigaeth sydd orchwyl a'i dechreuad cyn seillio'r byd, yr hwn ni chyflawnir hefyd cyn ei ddiwedd.

Yn l. gan hynny, gellir dywedyd ein cadw yn arfaeth Duw er cyn dechreu'r byd. Yr apostol

a ddywed, iddo ein hachub ni, a'n galw a galwedigaeth sanctaidd, "nid yn ol ein gweithredoedd ni, ond yn ol ei arfaeth ei hun a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Iesu, cyn dechreu'r byd," 2 Tim. i. 9. Dyma ddechreuad iechydwr-iaeth, ac yn ol y dechreuad hwn y mae'r cyfan yn dyfod o amgylch, ac yn cyfarfod yn y diwedd. Efe a'n hachubodd "yn ol yr arfaeth dragywyddol yr hon a wnaeth efe yng Nghrist Iesu," Eph. iii. 11. Gellir dywedyd fod Duw trwy'n hachub yn y modd hwn yn ein hachub trwy wneuthur y pethau hynny a ordelniodd efe yn effeithiol i gyflawniad gwynfydedig ein hiechydwr-iaeth. Ac oddi yma y dywedir, ein hethol neu'n dewis ni yng Nghrist i iechydwr-iaeth. A thrachefn, Iddo ef yn y dewisiad hwnnw, gyfrannu y cyfryw ras i ni, ac a gyflawnai ein hiechydwr-iaeth. Ie, mae'r ymadrodd yn dra helaeth, "Yr hwn a'n bendithiodd ni a phob bendith ysbrydol yn y nefolion leoedd yng Nghrist; megis yr etholodd efe ni ynddo ef cyn seiliad y byd," Ephes. i. 3, 4.

2. Megis y gellir dywedyd ein cadw ni yn arfaeth Duw cyn seiliad y byd; felly hefyd ddarfod ein cadw ni cyn ein troedigaeth, neu'n galwedigaeth at Grist: O herwydd pahan y gosodir *cadwedigaeth* cyn *troedigaeth*. Efe a'n hachubodd ac a'n galwodd. Nid yw'n dywedyd efe a'n galwodd ac a'n hachubodd---ond mae fe'n dod i achub o flaen galw. Felly, drachefn, y dywedir ein cadw yn Nghrist, a'n galw, Jud. i. Am hynny, medd Duw drachefn, "Myfi a fadduaf i'r rhai a weddillwyf." Jer. i. 20. h. y. megis y mae Paul yn egluro, y rhai a etholwyd ac a gadwyd, Rhuf. xi. 5. a'r rhan yma o iechydwr-iaeth a gyflawnir drwy hir-ymaros Duw.

Mae Duw yn cyd-ddwyn a'i etholedigion er mwyn Crist, drwy holl amser eu diadgenhedliad, nes y del yr amser i ben a bennododd efe i'w troedigaeth. Pe buasai'r farn ddyledus i'r pechodau yr oeddym yn euog o honynt cyn troedigaeth yn cael ei chyflawni arnom, ni buasem yn awr ar y ddaear yn cyfranogi o'r alwedigaeth nefol. Ond y dialeddau dyledus iddynt a rag-flaenwyd drwy amynedd Duw, a chadwyd ninnau drwy holl amser ein hannuwioldeb, a'n hannychweledig gyfiwr, oddi wrth y farwolaeth a'r uffern bonno, a haeddasom am ein pechodau ar ddwyllaw Duw.

A thyma yr achos y caniatteir hir oes i'r etholedigion cyn troedigaeth; ac na ddichon yr holl bechodau y maent yn wneuthur, na'r holl farnedigedau haeddiannol iddynt, eu gyrru allan o'r byd oyn troedigaeth. Manasse, chwi wyddoch, oedd bechadur mawr, ac a gaethgludwyd o wlad ei hun i Babilon am ei drosedd: ond ei ladd ni's gallid, er i'w bechodau haeddu hynny fil o weithiau. Ond beth oedd yr achos? o herwydd nad oedd etto wedi ei alw. Duw a'i dewisasai yng Nghrist, ac a osodasai t fynu ynddo stôr o ras, yr hwn yr oedd raid ei gyfrannu i Manasse, cyn ei farw. Am hynny rhaid oedd argyhoeddi Manasse, ei ddychwelyd, a'i achub. Y dyn yr oedd ynddo leng o gythreuliaid, ni's gellid ei ddyfetha ganddynt, (gyd â'r holl bechodau a wnaeth yn amser ei ddiadgenhedliad) cyn troedigaeth, Marc v. 1—20. Pa gynnifer o weithiau (fel y gallwn yn hawdd ddychymmyg) yr ymosodwyd ar fywyd y creadur truan hwnnw gan y cythreuliaid oedd ynddo? Etto ni's gallent ei ladd, er bod ei drigfan yn agos i lan y môr, a chan y cythreuliaid allu i'w gyrru o am-

gylch; er hyn ni's gallent ei yrru ymbhellach na'r mynyddoedd oedd ar lan y môr. Ie cyf-northwyent ef yn fynych i dorri ei gadwynau a'i lyffetheiriau, gan ei wneuthur mo'r wall-gofus ac un o Fedlam. Perswadiant ef hefyd i neillduo oddi wrth ddynion a'i dorri ei hun a cherrig; ond ei ladd ni's gallent, ei foddi ni feiddient: Ethr ese a achubwyd i gael ei alw; cadwyd ef yng Nghrist er hyn oll, ac a alwyd. Yr un modd y mynegir am y bachgen oedd ag ysbyrd mud a byddar ganddo, (Marc ix. 14-29.) yr hwn a desid, gan y diabol, yn fynych i'r tân a'r dwfr i'w ddyfetha; yr hyn ni's gallai fod. Fel hyn hefyd y gwnaeth llawer eraill —ond rhaid oedd eu hachub i gael eu galw. Pa gynnifer o farwolaethau y gwaredwyd ac yr achubwyd rhai oddi wrthynt cyn troedigaeth! Rhai a syrthiasant i afonydd, eraill mewn ffnhonau neu bydewau; rhai i'r môr, a rhai i ddwyllaw drwg-ddynion: Ie rhai a gyhuddwyd yn gyfiawn, ac a euog-farnwyd, fel y lleidr ar y groes, ond ni chânt farw cyn eu troedigaeth. Hwyl "a gadwyd yn Iesu Grist, ac a alwyd."

Gristion galwedig, pa sawl gwaith y gosododd dy bechodau di ar glaf-wely, ac, i'th dŷb dy hun ac eraill, wrth fin y bedd? Etto Duw a ddywedodd am ddaat, 'Bydded fyw, canys ni's cafodd etto droedigaeth.' Gwelwch, gan hynny, fel y *cedwir* yr etholedig cyn eu *galw*. "Duw, yr hwn sydd gyfoethog o drugaredd, o herwydd ei fawr gariad trwy yr hwn y carodd ese ni: Ie, pan oeddym feirw mewn cam-weddau," &c. (Eph. ii. 4, 5.) a'n cadwodd yng Nghrist, ac a'n galwodd. Yn awr ein cadwedigaeth hwn sy'n tardu oddi wrth chwech o achoson.

1. Duw a'n dewisodd ni i iechydwrïaeth; am hynny ni fyn rwystru ei amcanton ei hun i ben, 1 The. v. 9.

2. Duw a'n rhoddodd ni i Grist; a'i rodd yn gystal a'i alwedigaeth, sydd yn ddiedifarus, Rhuf. xi. 29. Ioan vi. 37.

3. Crist a'n pwrcasodd ni â'i waed, Rhuf. v. 8.

4. Mae Duw yn cyfrif ei bobl yng Nghrist, cyn eu troedigaeth, Ephes. 1. 3, 4.

5. Hwyl a ordeiniwyd, cyn troedigaeth, i fywyd trwyddol; fe i'w galw, eu cyflawnhau, a'u gogoneddu; ac am hynny rhaid i hyn oll ddyfod arnynt, Rhuf. viii. 29, 30.

6. I'r dyben hyn, fe appwyntiodd iddynt eu cyfran a'u mesur o ras, a hynny cyn dechreu'r byd, fel y byddont gyfrannogion o'r holl ragorfreintiau hyn, hwyl a gadwyd yng Nghrist ac a alwyd.

Yn drydydd, Bod yn gadwedig yfwr cael ein dwyn at, a'n nerthu i gymmeryd gafael ar Grist trwy fydd: a hyn a elwir *cadwedigaeth trwy ras, trwy fydd*. "Canys trwy ras yr ydych yn gadwedig, trwy fydd; a hynny nid o honoch eich hunain, rhodd Duw ydyw," Ephes. ii. 8.

1. Rhaid eu dwyn, fe eu tynnu at Grist, "Canys ni ddichon neb (medd Crist) ddyfod attaf fi, oddi eithr i'r Tad, yr hwn a'm hanfonodd, ei dynnu ef," Ioan vi. 44. Mae dynion, fe'r etholedigion, yn rhy weintion i ddyfod at Grist, heb gymmorth o'r nesoedd. Ni wnaiff gwahawdd y tro. "Fel y galwent arnynt felly hwythau a aent o'i gwydd hwyl:" Am hynny, *tynnodd* hwynt â rhwyman cariad, Hos. xi. 2, 4.

2. Megis y rhaid eu dwyn at, felly rhaid eu

helpu i gymmeryd; gafael ar Grist trwy ffydd: O blegid fel nad yw dyfodiad at Grist yn ein meddiant ein hunain; felly nid yw ffydd chwaltha. — O herwydd pahan y dywedir, ein cyd-gyfodi ynddo ef, "trwy ffydd gweithrediad Duw," Col. xi, 12. A thrachefn y dywedir, ein bod yn credu, "yn ol gweithrediad north ei gadernid ef; yr hon a weithredodd efe yng Nghrist, pan y cyfododd ef o feirw," Ephes. i. 18, 19, 20. Yn awr dywedir ein cadw trwy ffydd, o herwydd mai trwy ffydd yr ym yn cymmeryd gafael yn, yn mentro ar, ac yn gwsgo am danoni Grist Iesu er bywyd i ni, er bywyd, meddaf; canys Duw wedi ei wneuthur ef yn Iachawdwr, a roddes fywyd iddo i'w drosglwyddo i bechaduriaid; A'r bywyd y mae yn drosglwyddo iddynt, yw haeddiant ei gnawd a'i waed, y rhai pwy bynnag a fwytas ac a yfo o honynt trwy ffydd, sydd ganddo fywyd tragwyddol; o herwydd bod haeddiant digonol yn y gnawd a'r gwaed hwnnw i ynnill ffafor Duw. Ie, fe wnaeth hynny y dydd hwnnw yr offrymwyd ef i fynn, trwy'r Ychryd tragwyddol, yn aberth o' arogl peradd iddo ef. O herwydd pa ham mae Duw yn cyfrif cyfiawnder Crist i'r hwn a gredo ynddo, trwy'r hwn gyfiawnder y cyfiawneir ei berson, ac y gwaredir ef oddi wrth y gyfiawnder farn hon, no o'r gyfraith ac nedd ddyledus iddo, Iban v. 26. vi. 53—57. Ephes. iv. 32. v. 2. Rhuf. iv. 23—25.

"Cadwedig trwy ffydd." Canys er dechrau o iechydwriaeth yn arfaeth Duw, a'i fod yn dyfod i ni trwy gyfiawnder Crist; etto ni fwrir ffydd allan oddi wrth fod a llaw yn ein biechydwrriaeth: Nid o ran ei bod yn haeddu dim,

end a roddir gan Dduw i'r sawl y mae fe yn eu bachub; fel trwyddi hi y cofseidiont ac y gwisgout am danynt y Crist hwnnw, trwy gyflawnder pa un, y mae'n rhaid eu bod yn gadwedig.

O herwydd pahan, y fydd yma yw'r hyn sy'n gwahaniaethu y rhai a gedwir, oddi wrth y rhai a ddemnir. Am hynny y dywedir, "Yn eiddo ni chredo a gondemnir," Marc xvi. 16. Ac oddi yma, drachefn, y mae, fod i gredinwyr gael eu galw yn blant, yn etifeddion, a'r rhai w fondithir gyd ag Abraham fyddlon: Fel y rhoddid yr addewid trwy fydd Iesu Crist i'r rhai sy'n credu, Gal. iii, 9, 28.

Am yma bydded i Gristnogion fod yn ochelegar i wahaniaethu rhwng baeddiannol, ac offerynnol achos eu cyfiawnhad: Crist, gyd â'r hyn a wnaeth ac a ddyoddesodd, yw baeddiannol achos ein cyfiawnhad. O herwydd pahan y dywedir ei wneuthur ef "i ni gan Dduw yn ddoethineb, ac yn gyfiawnder," 1 Cor. i. 30. Ac fe ddywedir "ein cyfiawnhau ni trwy ei waed ef, a'n bachub rhag ddigofaint trwyddo ef," Rhuf. v. 9, 10, Canys ei waed a'i fywyd ef, dyna eiddo werth ein prynedigfath. "Gan wybod (medd St. Pedr) nad â phethau ddygredig, megis arian neu aur y'ch prynwyd:" (yn meddwl am arian y prynedigfath dan y gyfraith. Nuan. iii. 49.) "eithr a gwerthfawr waed Crist," 1 Pedr i. 18, 19. Gan hynny, yr wyt i wneuthur Crist Iesu yn wrth-ddrych dy fydd a'th gyfiawnhad. Canys trwy ei gyfiawnder ef, rhaid cuddio dy bechodau o olwg cyfiawnder y gyfraith. "Cred yn yr Anglwydd Iesu Crist, a chadwedig fyddi," Act. xvi, 31. "O blegid efe a

wared ei bobl oddi wrth eu pechodau," Mat. i. 21.

Yn bedwerydd. Bod yn gadwedig yw cael ein cadw yn y ffydd hyd y diwedd. "Y neb a barhao hyd y diwedd, hwnnw a fydd cadwedig," Mat. xxiv. 13. Nid am fod parhad fel peth damweiniol mewn crist'nogrwydd, neu beth a ddygir oddi amgylch trwy ddiwydrwydd dynol. Y rhai ydynt gadwedig, a gedwir trwy allu Duw, a thrwy ffydd i iechydwriaeth, i Pedr i. 5.

Eithr parhad sydd lwyr angenrheidiol i gyflawn gadwedigaeth yr enaid. Canys yr hwn sy'n syrthio yn fyrr o'r stad y mae rhai cadwedig yn dyfod yn feddiannol o honi, ni's gallant gyraedd y stad honno. Pe bai un yn myned i forio, ac yn amcanu tirio yn 'Spaes, ni ddichon gyrhaeddyd yno, os boddir ef ar y ffordd. O herwydd pahan, y mae parhad yn llwyr angenrheidiol, i gadwedigaeth yr enaid, ac am hynny y cynhwysir ef ynghyflawniad o'n iechydwriaeth. "Israel a achubir yn yr Arglwydd ag iechydwriaeth dragywyddol: ni'ch cywilyddir, ac ni'ch gwaredwyddir byth bythoedd," Esaia xlv. Parhad a wneir yma yn dra angenrheidiol, i gyflawn gadwedigaeth yr enaid.

Ond, megis y dangosais o'r blaen, nid yw y rhan yma o iechydwriaeth yn ymddibynnu ar allu dynol; ond arno ef yr hwn a ddechreuodd waith da ynom, Phil. i. 6. Y rhan yma o iechydwriaeth, gan hynny, sydd fawr, ac yn galw am ddim llai na gallu Duw i'n cynorthwyo i'w gyflawni: Megis yr ymddengys yn eglur i'r rhai a ystyriont,

1. Fod holl allu, dyfais, malais, a chyn-ddaredd diafol ac uffern ei hun yn ein herbys.

Pob dyn ac sy'n deall hyn, a wel nad peth bychan yw bod yn gadwedig. Gelwir y diafol yn ddau, yn dywysog, yn llew, yn llew rhoadwy; dywedir fod marwolaeth ganddo, a'i nerth hefyd; ond beth a ddichon creadur truan sy'n trigo mewn cnawd wneud yn erbyn dau, tywysog, llew rhoadwy, a nerth marwolaeth ei hun? Ein parhad, gan hynny, sy'n gorphwys yngallu Duw. "A phyrth uffern ni's gorchfygant hi," Mat. xvi. 18.

2. Yr holl fyd sydd yn erbyn yr hwn a fydd cadwedig. Ond beth yw un creadur truan wrth yr holl fyd? yn enwedig os ystyriwn fod gyd â'r byd ddychrysfeydd, ofnau, gallu, mawrhydi, cyfreithiau, carcharau, crog-brenan, llosgfeydd, boddi, newyn, alltudiaeth, a milloedd o farwolaethau.

3. Chwanegwch at hyn, fod yr holl lygredd sydd yn aros yn ein cnawd ni yn ein herbyn; a hynny nid yn unig yn eu natur a'u bod, ond maent yn trachwantu yn ein herbyn, yn rhyfela yn ein herbyn, (1 Pedr ii. 2.) ac yn ein caethiwo i ddeddf pechod a marwolaeth. Rhuf. vii. 23.

4. Y twyll a'r hudoliaeth sy'n y byd sydd yn erbyn y rhai a fydd cadwedig; llawer o barai a wauir mo'r gywraint, a drinir mor gymmeradwy, ac a lyfnheir mo'r dactlus ag ysgrythyr a rheawm, fel y mae'n ddeng mil o ryfeddodau, na lyngcid yr etholedigion gyd â hwynt: A'u llyngau a wnaid, pe na byddent yn etholedigion, a phe na byddai Daw ei hun wedi ymrwymo, un a'i trwy allu i'w cadw rhag syrthio, neu trwy ras i faddeu iddynt os syrthiant, a'u codi i fynu drachefn, Mat. xxiv. 24. Ephes. iv. 14. Rhuf. iii. 10.

5. Pob cwmp yr etholedig sy'n erbyn iechydwriaeth ei enaid: ond y crïstion wedi unwaith syrthio, ni chyfyd ond fel y cynnorth-wyr ef gan hollalluog nerth. "Oh Israel, tydi a'th ddinystriaist dy hun; ond ynof â y mae dy gymmorth," medd Duw, Hos. xiii. 9. xlv. 1. Sal. xxxvii. 23.

Gristnogion, pe byddech effro, yma y byddai fatter o syndod i chwi; i weled dyn yn cael ymosod arno gan holl alluoedd uffern, ac i ddyfod ymaith yn gongwerwr: Onid rhyfeddod yw, gweled creadur truan, yr hwn, ynddo ei hun, sydd waelach na phryf, (Job iv. 19.) yn sefyll yn erbyn, ac yn gorchfygu yr holl ddiablaidd, yr holl ffyd, ei holl ohwantau a'i lygredigaethau! Neu os syrth, onid rhyfeddod yw ei weled yn cyfodi drachefn, yn sefyll ar ei draed, ac yn rhodio gyd â Duw drachefn, pan mae diafol ac euogrwydd ar ei nehaf, ac yn parhau ar ol hyn i gyd yn ffydd a saneteiddrwydd yr efengyl! Yr hwn sy'n adnabod ei hun a ryfedda: Yr hwn sy'n adnabod temtasynau a ryfedda: Yr hwn sy'n gwybod beth y mae cwmp ac euogrwydd yn ei feddwl, a ryfedda! Yn wir peth *rhyfedd* yw parhad; ac a lywodraethir gan allu Duw: Canys efe yn unig, sy'n alluog i'n cadw "yn ddigwmp, a'n gosod ger bron ei ogoniant ef yn ddi-feius, mewn gorfoledd, Jud. 24. Cynnaifer o blant Israel a aethant allan o'r Aipht, ac a ddaethant i mewn i Ganaan, pa fodd y cyrrhaeddasant yno? Dywed yr ysgrhythyr mai, Fel y cyfyd eryr ei nyth, y lleda ei esgyll; felly yr Arglwydd yn unig a'i harweiniodd yntef," Deut. xxxii. 11, 12. A thrachefn, Efe a'u dygodd hwynt, ac a'u harweiniodd

yr holl ddyddiau gynt," Esaia lxiii. 9. Dafydd hefyd a ddywed, "Daioni a thrugaredd yn ddiau a'm canlynant holl ddyddiau fy mwyd, a phreswyliaf yn nhŷ'r Arglwydd yn dragywydd," Sal. xxlii. 6.

Yn bummed, Bod yn gadwedig sy'n galw am fwy na hyn oll. Yr hwn a fydd cadwedig, pan nad allo y byd hwn ei gynnwys yn hwy, sydd rhaid iddo wrth arweiniad diogel i'r nefoedd. Canys dyna'r lle y mae'n rhaid i'r rhai cadwedig, fwynhau ei hiechydwrriaeth i'r eithaf. Y nefoedd hon a elwir yn *ddiwedd ein ffydd*; o herwydd mae'r hyn ag mae ffydd yn edrych am dani ydyw, megis y dywed Pedr, y ben. i. 9. Gan dderbyn diwedd eich ffydd, sef iechydwrriaeth eich eneidiau," A thrachefn, "Eithr nid ydym ni o'r rhai sy'n tynnu yn ol i gollediggaeth, namyn o ffydd i gadwedigaeth yr enaid," Heb. x. 39. Canys [megis y dywedais] y nefoedd yw lle'r gwaredigion i fwynhau eu hiechydwrriaeth ynddo, gyd â'r llawenydd perffaith hwnnw, nad yw yma yn gyrhaeddadwy. Yma i'n cedwir drwy ffydd, tan obaith o ogoniant; ond yno, nyni y rhai a gedwir, a fwynhawn ddiwedd ein ffydd, sef iechydwrriaeth ein heneidiau. Yno y mae mynydd Sion, y Jerusalem nefol, cymmanfa a chynulleidfa y rhai cyntaf-anedig: Yno y mae lluoedd aneirif o angylion, ac ysbrydoedd y rhai cyfiawn a berffeithiwyd: Yno y mae Duw barnwr pawb, ac Iesu cyfryngwr y testament newydd, Heb. xii. 22, 23, 24. Yno y derbyn ein heneidiau gymmaint o'r nefoedd, ac a allent gynnwys, a hynny yn ddiogel. Herwydd pahan; pan ddelom yno, ni a fyddwn gadwedig yn wir!

Ond yn awr i greador tlawd gyrhaeddŷd yno, dyna'r prif-bwynt. Eithr pa fodd y deuaŷ yno? mae uchder a dyfuder ar y ffordd, Rhuf. viii. 38, 39.

Bwrier fod y crïstïon tlawd yn awr ar glaf-wely, a miloedd o ofnau yn ei angylchu, a deng mil ar ddiwedd hyn. Ofnau claf-wely, ac maent, weithiau, yn rhai arswydus: ofnau a genhedlir trwy olygu pechod, ysgatfydd, er's dengain mlynedd o broffesi: ofnau a genhedlir gan ddïchellïon dychrynllŷd y diafol, golwg ar angau, y bedd, ac weithiau ar uffern ei hun: Ofnau a genhedlir drwy neilltuaeth a distawrwydd o Dduw a Cbrïst ac wrth, o bosibl, ymddangosiad y diafol ei hun. Rhai o hoerŷnt a wnaeth i Ddafydd leŷain allan, "Paid a mi fel y cryŷ hawŷf, cyn fŷmyned, ac na byddwŷf mwy," Sal. xxxix. 13. "Gofidïon angau (medd efe) a'm cylchynasant, a gofidïau uffern a'm dalïasant, ing a'blinder a gefais," Sal. cxvi. 3. Y pethau hyn mewn lle arall a ellŷ efe yn rhwymau, sydd gan y duwiol yn eu marwolaeth, a'r plâu nid yw eraill gynneŷfin a hŷynt. "Nid ydynt mewn blinder fel dynïon eraill, ac ni ddïaleddir arŷnt hwy gyd â dynïon eraill," Sal. lxxiii. 4, 5. Ond, yn awr, yr Arglŷydd a weryd ei bobl oddi wrth hyn oll. Ni cheiff pechod nac ofn ein rhwystro, na'r bedd ein harswyo. Ond pa fodd y daw hyn i ben? Yn ddïau rhaid i ti wrth-arweiniad diogel i'r nefoedd. Pa arweiniad? Arweiniad angylïon. "Ond ysbrydïon gwasanaethgar ydynt hwy oll, wedi eu danŷon i wasanaethu er mwyn y rhai a gant etïfeddu lechydwriaeth?" Heb. i. 14.

Nid yw yr angylïon, gan hynny, i bâu y rhai a fyddant gadwedig; ond rhaid iddynt,

megis cenhaden dros Dduw, ddyfod i lawr i waenthur y gwasanaeth hwn iddynt. Rhaid iddynt, meddaf, ddyfod i gymmeryd gofal a siars yr enaid, i'w ddwyn yn ddiogel i fynwes Abraham. Nid ein gwaelder yn y byd, na gwendid ein ffydd a rwystra hyn: Ac ni chaiff sawyr ein doluriau beri i'r ysbrydion prydferth yma fod yn ochelgar rhagom. Lazarus, y cardottyn, a brofodd hyn yn wir: Cardottyn mo'r ddi'styrillyd gan y glwth bonheddig, na lwfasai ddyfod o'r tu mewn i'w byrth; cardottyn yn llawn o archollion a gwelïau crawnillyd. Ond, wele, pan y mae'n marw, yr angylion syn dyfod o'r nef i'w gyrchu yno: "A ba i'r cardottyn farw, a'i ddwyn gan yr angylion i fynwes Abraham," Luo xvi. 22.

Mae'n wir, fod profedigaethau gwely angau yn fynych, yn fwyaf grymmus, o herwydd mai'r pryd hynny y mae'r ddafol yn chwarae ei gamp olaf â ni: nid yw byth i ymosod arnom mwyach. Heblaw hynny, ysgatfydd fod Duw o bwrpas yn caniatáu hyn, fel y byddo ein mynediad i mewn i'r nesoedd yn felusach, ac y dadseintio yn uwch o'r iechydwrïaeth hon. O! peth gwynfydedig yw, i Dduw fod yn Dduw i ni, a'n cyfarwyddwr, i'r hyd angau, ac yno bod i'w angylion ein harwain yn ddiogel i ogoniant. Efe a weryd Israel o'i holl gyfyngderau, Sal. xxv. 22.

Yn chweched, Bod yn gadwedig, bod yn berffaieth gadwedig, sy'n galw am ychwaneg na hyn oll. Nid yw'r dauwl yn berffaieth gadwedig pan mae eu heneidiau mewn meddiant o'r nesoedd. Gwir, y mae'n hysbryd wedi ei berffeithio; a chanddo gymmaint o'r nesoedd, ac a eill ei gynnwys yn bresennol. Ond dyn, ac efe 'n

gynnwysedig o gorph ac enaid, nis gellir
 dweud ei fod yn berffaith gadwedig, tra nad
 oes end i'han o'hone yn y nefoedd. Gwerth
 gwaed Crist yw ei gorph, yn gystal a'i enaid.
 Teml Dduw yw ei gorph, ac aelod o gorph,
 onawd, ac esgyrn Crist. Ni's gellir efi; gan
 hynny, fod yn gyflawn gadwedig, hyd oni
 adgyfodir y meirw. (1 Cor. vi. 13—19. Eph.
 v. 30) O herwydd pahan, pan ddel Crist yr
 ail waith, yna y gweryd efi'r corph oddi wrth
 yr holl bethau hynny, ac sy'n ei wneuthar yn
 bresennol, yn aghymnwys i'r nefoedd, "Ga-
 arys ein hymarweddiad ni sydd yn y nefoedd;
 o'r lle yr ydym yn dysgwyl yr Iachawdwr,
 yr Arglwydd Iesu Crist: Yr hwn a gyfoer-
 idia ein corph gwaed ni, fel y gwneles ni yr
 un furf a'i gorph gogoneddus ef," Phil. iii.
 O pa gymmaint o ddaioni a osododd Duw i
 fynu, yn y gair bychan hwn, *cadwedig*! Ni
 chanfyddwn yr holl ddaioni a osododd Duw i
 fynu yn y gair hwn *cadwedig*, nes y del yr
 Arglwydd Iesu i adgyfodi'r meirw. "Nid
 amlygwyd etto beth a fyddwn," Ioan. iii. 8.
 Eithr, hyd oni ymddengys beth a fyddwn, nis
 gallwn weled gwaelod y gair hwn *cadwedig*.
 Gwir fod gennym ernes yr hwn a fyddwn,
 mae gennym Ybryd Duw: "Yr hwn yw
 ernes ein heffieddiaeth ni, hyd brynad y
 pwrca," Ephes. i. 14. Y pwrca yw ein
 corph ni. Gelwir ef yn *burcas prynedig*, a her-
 wydd mai gwerth gwaed ydyw. Yn awr pryn-
 edigaeth y pwrca hwn yw ei adgyfodiad o'r
 bedd, yr hwn adgyfodiad a elwir yn brynede-
 gaeth ein gorph ni.—"Fel y gwneles ni yr un
 furf a'i gorph gogoneddus ef."

A phan fo'r corph a'r enaid hwn yn gyd gyf-

raenogion o'r nefoedd, yna y byddwn bob fiordd yn gadwedig.

Mae tri pheth, oddi wrth ba rai maen rhaid gwaredu y corph hwn oddi wrthynt.

1. Mae'r budreddi pechadurus a gwael ac sydd etto yn ara ynddo, tan ba un yr ydym yn graddian tros ein holl ddyddiau, 2 Cor. 1, 2, 3.

2. Mae marwoldeb, sydd yn ein darostwng i henaint, afiechyd, doloriau, poenau, clefydau, ac angau.

3. Mae'r bedd a marwolaeth ei hun; canys angau yw'r gelyn diweddaf a ddinystir. "A phas dderffo i'r llygradwy hwn wisgo anllygredigaeth, ac i'r marwel hwn wisgo anfarwoldeb, yna y bydd yr ymadrodd a 'sgrifenwyd, Angau a lyngowyd mewn buddugoliaeth," 1 Cor. xi. 54.

Felly, pan ddel hyn oll o amgylch, yna y byddwn gadwedig yn wir: Yna y bydd iechydwnaeth ymhob rhan o honi, yn cyd-ymgyfarfod yn ein gogoniant: yna y byddwn ymhob ystyr yn gadwedig.—Yn gadwedig yn arfaeth Daw—yn gadwedig yngwaith Crist—yn gadwedig i'rwy flydd—yn gadwedig mewn enaid, ac mewn corph ac enaid ynghyd yn y nefoedd—yn herffaith, yn ogoneddus, yn dragywyddol gadwedig.

Cyn y diweddwyf fy ateb i'r cwestiwn hwn, *Beth yw bod yn gadwedig*: Ewyllysiwn ymddiddan ychydig am gyflwr eneidiau a chyrph y duwiolion yn y nefoedd, pan fwynhaont y stad wynfydedig hon o iechydwriaeth.

Yn gyntaf, Am yr enaid, Efe a lenwir yno yn ei holl gynhreddfa a'i bweroedd, gyd â'r fath ffigur o wynfydedigrwydd a gogoniant, ac a allo fyth ei gynnwys.

1. Fe fydd y dealltwriaeth y pryd hynny yn berffaith mewn gwybodaeth. "Yn awr yr adwaen o ran;" yr ydym yn adnabod Crist, nesoedd, a gogoniant o ran; "Eithr pan ddelo yr hyn sydd berffaith, yna yr hyn sydd o ran a ddileir, 1 Cor. xiii. Yna y cawn berffaith a thragywyddol weledigaethau o Dduw, a'r un bendigedig hwnnw, ei Fab ef Iesu Grist; meddwl cysurus am ba un sydd yn ein llaw rai gweithiau yn y fath fodd, tra'r ydym yn y byd hwn, a'i fod yn peri gorfoledd anrhaethadwy a gogoneddus, 1 Pedr i. 8.

2. Yna y bydd ein hewyllys a'n serchiadau yn ennyn byth yn fflam o gariad tu ag at Dduw, a'i Fab Iesu Grist. Ein cariad yma sydd i lawr ac i fyny, yn frwd ac yn oer; ond yno fe fydd yn berffaith bob amser, ac yn y fath berffeithrwydd, ac sydd yn anhosibl ei swynhau yn y byd hwn.

3. Yna y caiff ein cydwybod yr heddwoh a'r gorfoledd hwnnw, na ddichon tafodau dynion ac angylion fyth ei fynegi.

4. Yna yr ehangir ein coffadwriaeth yn y fath fodd, i goffau yr hyn oll a ddamweiniodd i ni yn y byd hwn, fel, gyd â pharodrwydd tra rhyfedd, y galwn i'n cof holl ragluniaethau Duw---holl falais Satan---ein holl wendidau ein hunain---holl lid dynion; ac fel y gwnaeth Duw i bob peth gyd-weithio i ni er daioni, er tragywyddol orfoledd i'n heneidiau.

Yn ail, Am ein corph. Fe gyfodir mewn nerth, ac anlygredigaeth, yn gorph ysprydol a gogoneddus, 1 Cor. xv. 44. gogoniant pa un a osodir allan trwy amrywiol bethau, megis,

1. Fe gydmarir i ddisgleirdeb y ffurfafen ar sêr fyth ac yn dragywydd, Dan. xii. 3.

2. Fe'i gydmarf i ddysgleirdeb yr haul;
 "Yna y llewyrcha y rhai cyfiawn fel yr haul
 yn rhagysnas eu Tad. Yr hwn sydd ganddo
 glustiau i wrando, gwrandawed," Mat. xiii.
 43.

3. Yna y bydd eu cyflwr yn gyd-radd o
 ogoniant a'r angylion. "Eithr y rhai a gyf-
 rifir yn deilwng i gael y byd hwnnw, a'r
 adgyfodiad oddi wrth y meirw, nid ydynt
 yn gwreicea nac yn gwra; Canys ni's gall-
 ant farw mwy; o blegid cyd-stad ydynt a'r
 angylion," Luc xx. 35, 36.

4. Dywedir, y pryd hwnnw, y bydd ein
 corph gwael ni, yn gyffelyb i gorph gogoneddus
 Iesu Grist, Phil. iii. 20, 21.

5. Ac yn awr pan unir y corph a'r enaid
 a'u gilydd yn y modd hwn, pwy fedr ddych-
 ynnw y gogoniant y maent yn awr yn ei gyd-
 fwynhau? Byddant, y pryd hynny, yr un allu
 a'u gilydd, heb ddim anghysondeb yngwasan-
 aeth yr Arglwydd; a chlodforedd, diolohgar-
 web, a choron o ogoniant dragywyddol ar eu
 penau.

Yn y byd hwn ni ddichon fod y cyd-gordiad
 a'r undeb hwnnw rhwng corph ac enaid, ac a
 fydd yn y nesoedd. Yma y corph a becha
 weithiau yn erbyn yr enaid; a thrachefn yr
 enaid a ofidia ac a dralloda'r corph, ag amgyf-
 red dyehrynlyd o ddigofaint a barn Duw.
 Tra byddom yn y byd yma, mynych y bydd y
 corph yn gogwyddo un ffordd, a'r enaid yn
 gymmwys y ffordd arall. Ond yno, yn y neso-
 edd, bydd y fath undeb perffaith rhyngddynt,
 fel na chreasant eu gilydd mwyach. Ond y
 pryd hynny, gogoniant y corph a gyd-ymag-
 wedda a gogoniant yr enaid, a phob un yn

addas i'w stad nefolaidd, fel ac y metha geiriau ei adrodd a meddyliau ei amgyffred.

Yn drydydd, A gaf â yn awr lefaru am y lle yr erys y corph a'r enaid dedwydd hwn ynddo dros fyth? Yn awr,

1. Gelwir ef Dinas, Heb. xi. 16. Ephes. ii. 19.

2. Gelwir ef nesoedd,—x. 34.

3. Gelwir ef Tŷ Dduw, Ioan xiv. 2.

4. Gelwir ef Teyrnas, Luc xii. 32.

5. Gelwir ef Gogoniant, Col. iii. 3. Heb. ii. 10.

6. Gelwir ef Paradwys, Dat. ii. 7.

7. Gelwir ef Trig-fanau tragywyddol, Luc xvi. 9.

Yn bedwerydd, A gaf lefaru am eu cwmpeini?

1. Safant a byddant fyw ymbresennoldeb y gogoneddus Dduw, barnwr pawb, Heb. xii. 23.

2. Hwyl a fyddant gyd a'r Oen, yr Arglwydd Iesu.

3. Byddant ynghymdeithas aneirif o angylion sanctaidd, Heb. xii. 22.

4. Byddant gyd âg Abraham, Isaac, a Jacob, a'r holl brophwydi yn nheyrnas nesoedd, Luc xiii. 28.

Yn bummed, A lefaraf am eu nefol wisgoedd?

1. Iechydwriaeth yw: Hwyl a wisgir â gwisg iechydwriaeth, Sal. cxxxii. 16.—Esay lxi. 10.

2. Y wisg hon a elwir *gwisg wen*; gan feddwl eu cyflwr pŵr a diniweid yn y nesoedd. "A hwyl (medd Crist) a rodiant gyd â mi mewn dillad gwynion, canys teilwng ydynt," Dat. iii. 4.

3. Gelwir hi gogoniant: "Pan ymddang-

oso Crist ein bywyd ni, yna hefyd yr ymddangoswch chwithau gyd âg ef mewn gogoniant," Col. iii. 4.

4. Cant hefyd goronau cyflawnder, anniflunedig goron y gogoniant, a llawenydd tragywyddol ar eu pen, 2 Tim. iv. 8. 1 Pedr v. 4. Esaia xxxv. 10

Yn shweched,—A lefaraf fi am eu parhâd yn y cyfiwr hwnnw?

1. Mae'n oes oesoedd. "A hwy a gant weled ei wyneb ef, a'i enw ef a fydd yn eu talcenau hwynt: a hwy a deyrnasant yn oesoedd, Dat. xxii. 4, 5.

2. Mae'n dragywyddol. "A hyn yw ewylllys y Tad yr hwn a'm hanfonodd i, cael o bob un a'r sydd yn gweled y Mab, ac yn credu ynddo ef, fywyd tragywyddol," Ioan vi. 40. "Israel a achubir yn yr Arglwydd âg iechydwrïaeth dragywyddol," Esay xlv. 17.

O bechadur! beth a ddywedi di? Oni chwennychit fod yn gadwedig? Onid yw dy enau yn gwlychu? Onid yw dy galon yn llammu am fod yn gadwedig? Tyred, gan hynny. "Mae'r Yspryd a'r briodas-ferch yn dywedyd, Tyred. A'r hwn sydd yn clywed dyweded, Tyred. A'r hwn sydd â syched arno, dened: a'r hwn sydd yn ewyllysio, cymmered ddwfr y bywyd yn rhâd," Dat. xxii. 17.

CWEST. II.—*Beth yw bod yn gadwedig trwy Ras?*

YN awr 'rwyf yn dyfod at yr ail gwestiwn, sef, *Beth yw bod yn gadwedig trwy Ras?* Canys felly y mae geirian'r testyn, "Trwy Ras yr ydych yn gadwedig." Ond,

Yn gyntaf, Rhaid i mi gyffwrdd ychydig a'r gair *Gras*, a dangos i ohw! yr amrywio! fyrrdd mae'n cael ei gymmeryd.

1. Weithiau y cymmerir ef am ewyllys da a ffafor dynion, Ester ii. 17. Ruth ii. 2. 1 Sam. i. 8. 2 Sam. xvi. 4.

2. Weithiau y cymmerir ef am addurnau hardd a hyfryd, y mae ymarwaddiad yn ol gair Duw, yn ei ddodi o amgylch y gwddf, Diar. i. 9. a iii. 22.

3. Weithiau y cymmerir ef am athenau'r saint, megis 2 Cor. ix. 6, 7.

Ond gras, yn y testyn, a gymmerir am ewyllys da Duw.—“Ewyllys da preswyllydd y berth,” Deut. xxxiii. 16. Ac a adroddir yn amrywio!

1. Weithiau y gelwir ef, Ei ewyllys da; yr hwn yw'r un a chyfoeth ei ras ef, Eph. i. 7.

2. Weithiau yr amlygir ef trwy ddaioni, tosturi, cariad, trugaredd, cymmwynasgarwch a'r cyffelyb, Rhuf. ii. 4. Esaia lxiii. 9. Tit. iii. 4. 5.

3. Ie, mae fe'n galw ei hun, “Jehofa, Jehofa, y Duw trugarog, a graslawn, hwyr-frydig i ddig, ac aml o drugaredd a gwirionedd: Yr hwn sydd yn cadw trugaredd i filoedd, gan faddeu anwiredd a chamwedd a phechod, a heb gyfrif yr anwir yn gyfiawn,” Exod. xxxiv. 6, 7.

Yn ail, Megis y mae'r gair *gras* yn arwyddocau, yr holl bethau hyn; felly y mae'n amlygu i ni, mai rhad weithrediadau Duw ydynt, rhad gariad, rhad-drugaredd, rhad-gymmwynasgarwch. Oddi wrth yr hyn mae gennym stamplan eraill yn y gair, ynghylch natur gras; megis,

1. Gweithred ewyllys Duw ydyw, sy'n rhaid

ei bod yn rhydd. Gweithred ei ewyllys da ei hun. Trwy bob un o'r ymadroddion hyn yr arwyddocceir, fod gras yn weithred rad o ddaioni Duw, tu ag at feibion dynion.

2. Am hynny y dywedir yn gymmwys, "Wedi eu cyfiawnhau yn rhad drwy ei ras ef," Rhuf. iii. 24.

3. "A phryd nad oedd ganddynt ddim i dalu, efe a faddenodd iddynt ill dan," Luc vii. 42.

4. A thrachefn, "Nid er eich mwyn chwi yr ydwyf fi yn gwnenthur hyn, medd yr Arglwydd Dduw, bydded hyspys i chwi," Ezech. xxxvi. 32.

5. Am hynny gras, a haeddiant y creadur, a osodir mewn gwrthwynebiad i'w gilydd. "Ac os o ras, nid o weithredoedd mwyach, os amgen nid yw gras yn ras mwyach: Ac os o weithredoedd, nid yw o ras mwyach, os amgen nid yw gweithred yn weithred mwyach," Rhuf. xi. 6.

Y gair *gras*, gan hynny wedi ei iawn ddeall, sy'n gesod allan wir achos dedwyddwch a derbyniad dyn gyd â Duw, nid nad oes gan yr ymadroddion hyn, cariad, trugaredd, daioni, tosturi, cymmwynasgarwch, a'r cyffelyb, eu priodol le yn ei happusrwydd. Pe na's carasai Duw ddyn, ni weithredasai gras yn rhad yn ei iechydwrïaeth. Pe na buasai Duw yn drugarog, yn ddaionus, yn dostoriol, ac yn gymmwynasgar, efe a droisai ymaith oddi wrthym, pan welodd ni yn ymdrybaeddu yn ein gwaed, Ezech. xvi.

Felly, pan mae'n dywedyd, "Trwy ras yr ydych yn gadwedig:" yr un peth yw a phe dywedasai, "Trwy ewyllys da, rhad drugaredd, a daioni Duw yr ydych yn gadwedig:" megis y mae'r geiriau cyssylltedig a'r testyn yn

amlygu ymbellaach. "Eithr Duw, yr hwn sydd gyfoethog o drugaredd, o herwydd ei fawrgariad, trwy yr hwn y carodd efe ni, i pan oeddym feirw mewn camweddau, a'n cydfywhaodd ni gyd â Christ, (Trwy ras yr ydych yn gadwedig.")

Wedi deall y geiriau fel hyn, maent yn cynnyg i ni'r ychydig ystyriaethau canlynol:

1. Nad yw Duw wrth achub y pechadur, yn gwneuthur dim derbyniad o ddaioni'r pechadur; o herwydd paham y dywedir fadden iddo, a'i gyfiawnhau yn rhad, Luc vii. 42. Rhuf. iii. 24.

2. Fod Duw yn gwneuthur hyn i'r neb, a phan y gwelo fod yn dda; o herwydd mai gweithred o'i ewyllys da ei hun ydyw, Gal. i. 15, 16.

3. Dyma'r achos paham, yr achubir pechaduriaid mawrion: camys mae Duw yn maddeu yn ol cyfoethogrwydd ei ras, Ephes. i. 7.

4. Dyma'r unig achos o syndod a rhyfeddod sy'n meddiannu rhai pechaduriaid, wrth amgyffred eu hiechydwrriaeth eu hun. Ei ras ef sydd anchwilladwy; a thrwy hynny mae Duw'n fynych yn terfysgu ac yn gwaradwyddo ein rheswm ni, Ezec. xvi. 62. 63. Act. ix. 6.

5. Dyma'r achos paham yr adferir pechaduriaid, mor fynych, o'u gwrthgiliadau—yr iacheir hwynt o'u clwyfau y maent yn gael wrth eu cwmp—ac a nerthir drachefn i orfol-eddu yn nbrugaredd Duw: O herwydd efe a drugarha wrth yr hwn y trugarhao, ac a dosuria wrth yr hwn y tosturio, Rhuf. ix. 15.

Ond rhaid i mi beidio a diweddu y pwynt yma allan o law. Yr ydym yn awr yn traethu am Ras Duw, ac mai trwyddo ef yr ym yn gadwedig: yn gadwedig, meddaf, trwy Ras Duw.

Yn awr Daw a osodir allan : ni yn y gair, dan ystyriaeth ddyblyg:

1. Gosodir ef allan yn ei dragwyddol allu a'i Dduwdod: ac megis mai'n y modd hynny yr amlygwyd ef, yr ydym i ddeall am dano wrth ei briodoliaethau, gallu, cyfiawnder, daioni, sancteiddrwydd, tragywyddoldeb, &c.

2. Ond, mai wedi ei osod allan gennym yn ngair y gwirionedd, megis yn gynnwysedig o Dad, Mab, ac Ysbryd. Ac er bod yr ail ystyriaeth hon yn cynnwys ynddi natur y Duwdod: etto nid yw'r gyntaf yn amlygu y personau yn y Duwdod. Yr ydym yn gadwedig trwy ras Duw: hynny yw, trwy ras y Tad, yr hwn sydd Dduw; trwy ras y Mab, yr hwn sydd Dduw; trwy ras yr Ysbryd Glan, yr hwn sydd Dduw.

Yn awr, gan mai trwy ras y dywedir ein bod yn gadwedig, a hwnnw yn ras Duw. A thra'r ydym hefyd yn cael yn y gair, fod y Duwdod yn gynnwysedig o Dad, Mab, ac Ysbryd Glan; rhaid i ni benderfynu, mai trwy ras y Tad, Mab, a'r Ysbryd Glan, yr ydym yn gadwedig. Am hynny y cyfrifir gras i'r Tad, y Mab, a'r Ysbryd Glan, yn wahanredol.

1. Gras a gyfrifir i'r Tad, megis y mae'r ysgrythyrau hyn yn tystiolaethu, Rhuf. vii. 25. 1 Cor. i. 3. 2 Cor. i. 2. Gal. i. 3. Ephes. i. 2. Col. i. 2. 1 Thes. i. 2. 1 Tim. i. 2. 2 Tim. i. 2. 2 Thes. i. 2. Tit. i. 4. Phil. 3.

2. Gras a gyfrifir i'r Mab, yr hyn sy'n cael ei amlygu, yn gyntaf, yn yr ysgrythyrau uchod: megis hefyd yn y rhai a ganlyn. 2 Cor. 8, 9. —xiii. 14. Gal. vi. 18. Phil. iv. 23. 1 Thes. v. 28. 2 Thes. iii. 16. Phil. 3. Dat. xxii. 21.

3. Cyfrifir ef hefyd i'r Ysbryd Glan. Zec.

xii. 10. Heb. xii. 19. Yn awr, gelwir ef yma Ysbryd gras, o herwydd ei fod yn awdwr gras, megis y Tad a'r Mab. Felly, gan hynny, mae'n ol fod i mi ddangosi chwi,

1. Pa fodd yr ydym yn gadwedig trwy ras y Tad.

2. Pa fodd yr ydym yn gadwedig trwy ras y Mab.

3. Pa fodd yr ydym yn gadwedig trwy ras yr Ysbryd Glan.

Am ras y TAD.

Yn gyntaf, Pa fodd yr ydym yn gadwedig trwy ras y Tad. Yn awr mi amlygaf hyn i chwi yn y drefn ganlynol.

1. Y Tad a rwymodd i fynu, trwy ei ras, mewn arfaeth dragywyddol o etholedigaeth, y rhai hynny a gant fyned i'r nefoedd. Ac yma, yn wir, megis yr arddangoswyd ar y cyntaf, y mae dechreuad ein hiechydwriaeth. 2 Tim. i. 9. A chyfrifir etholedigaeth, nid yn eiddo'r Mab, ond y Tad. "Bendigedig fyddo Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn a'n bendithiodd ni a phob bendith ysbrydol yn y nefolion leoedd yng Nghrist: megis yr etholodd efe ni ynddo ef cyn seillid y byd," Ephes. i. 3, 4. Yn awr yr etholedigaeth yma a gyfrifir yn weithred o ras. "Felly gan hynny y pryd hwn hefyd y mae gweddill yn ol etholedigaeth gras," Rhuf. xi. 5.

2. Gras y Tad sy'n ordeinio, ac yn rhoddi'r Mab i gymmeryd ein prynedigaeth ni arno drosom. Y Tad a ddanfonodd y Mab i fod yn Iachawdwr y byd, Ioan iv. 14. "Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, sef ma-

ddenant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef: Fel y gallai ddangos yn yr oesoedd a ddeuai, ragorol elud ei ras ef, trwy ei gymmwynasgarwch i ni yng Nghrist Iesu," Ephes. i. 7. a li. 7.

3. Gras y Tad sy'n ein rhoddi ni i Grist, i'n cyfiawrhau drwy ei gyfiawnder, ein golchi yn ei waed, a'n gwaredu trwy ei fywyd ef. Hyn y mae Crist yn ei ddangos, Ioan vi. 37. lle y dywed, Mat ewylllys y Tad yw, iddynt fod yn ddiogel gadwedig yn y dydd diweddaf: ac iddo ef eu cadw dros ei holl fywyd, fel na chollid neb o honynt, ond mab y golledigaeth, fel y cyfiawnaid yr ysgrythyr, Ioan xvii. 12.

4. Gras y Tad sy'n rhoddi teyrnas nefoedd i'r rhai a roddodd efe i Iesu Grist. "Nac ofna, braid bychan: canys rhyngodd bodd i'ch Tad roddi i chi y deyrnas," Luc xii. 32.

5. Gras y Tad sy'n arlwygo, ac yn gosod i fyna yng Nghrist, i'r rhai a ddewisodd efe, ddigonolrwydd o bob bendithion ysbrydol, i'w cyfrannu iddynt wrth eu hangen, er eu cynhallaeth yn y ffydd, a'u parhad mewn ffyddlondeb yn y fuchedd hon. "Nid yn ol ein gweithredoedd ni, ond yn ol ei arfaeth ei hun a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Iesu, cyn dechreu'r byd," 2 Tim. i. 9.

6. Gras y Tad sydd yn ein hachub drwy alwedigaeth fendigedig ac effeithiol, ac yn rhoddi i ni gymdeithas ei Fab ef Iesu Grist. 1 Cor. i. 9. Gal. i. 15.

7. Gras y Tad sydd yn ein hachub trwy amlhau maddeuant i ni er mwyn Crist yn feunyddiol. "Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, sef maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef."

8. Gras y Tad sydd yn ein hachub trwy

arferyd amynedd a dioddefgarwch tu ag attom, yn holl amser ein diadgenhedhad, Rhuf. iii. 24.

9. Gras y Tad sydd yn ein hachub, trwy'n cynnal yn gadarn yn ei law, a'n hymddiffyn rhag holl ruthriadau y gelyn. "Fy Nhad i, yr hwn a'u rhoddes i mi, sydd fwy na phawb ac ni's gall neb eu dwyn hwynt allan o law fy Nhad i," Ioan x. 29.

10. Beth a ddywedaf yn ychwaneg? Gras y Tad sydd yn ein cadw trwy dderbyn ein personau a'n gwasanaeth—trwy ddyrchafu llewyrch ei wyneb arnom—trwy ddatguddio ei gariad i ni,—a thrwy anfon ei angylion i'n cyrchu atto ei hun, pan orphenom ein pererindod yn y byd hwn.

Am Ras y Mab.

Yr wyf yn dyfod yn awr i draethu am Ras y Mab: Canys fel y mae'r Tad, felly y mae'r Mab yn dod i ei ras allan ynghadwedigaeth pechadur. "Canys chwi a adwaenoch ras ein Harglwydd Iesu Grist, iddo ef, ac yntau yn gyfoethog, fyned er eich mwyn chwi yn dlawd, fel y cyfoethogid chwi trwy ei dlodi ef," 2 Cor. viii. 9.

Yma y gwelwch, fod gras ein Harglwydd Iesu Grist yn cael ei ddwyn i mewn megis cyd-gyfrannog a gras y Tad, yn iechydwriaeth ein eneidiau. Yn awr dyma ras ein Harglwydd Iesu Grist; Iddo ef, ac efe yn gyfoethog, fyned er ein mwyn ni yn dlawd; fel y cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef.

I wneuthur ymofyniad, gan hynny, i'r gras ymddarostyngol hwn o eiddo Crist, a hynny trwy chwilio allan pa mo'r gyfoethog oedd Iesu.

Grist, ac yna pa mo'r dlawd y gwnaeth efe ei hun, fel trwy ei dlodi ef y mwynhaem ni gyfoeth iechydwriaeth.

Yn gyntaf, Pa mo'r gyfoethog oedd Iesu Grist? I'r hyn yr atebaf yn gyntaf, yn gyffredinol, yn ail, yn neilltuol.

1. Yn gyffredinol: Yr oedd efe yn gyd-gyfoethog a'r Tad. "Yr holl bethan sy eiddo'r Tad (ebe efe) ydynt eiddo fi," Ioan xvi. 15. "Iesu Grist, efe yw Arglwydd pawb oll, (Act. x. 36.) yr hwn sydd fendigedig yn dragywyddol," Rhuf. i. 25. "Ni thybiodd ym drais fod yn ogyfuwch a Duw," (Phil. ii. 6.) Yr hwn o natur a thragywyddoldeb oedd yn Dduw megis y Tad, Rhuf. ix. 4, 5. Ioan. x. 30. Ond o'i Dduwdod ni's gallai ddiosg ei hun.

2. Yr oedd gan Iesu Grist ogoniant gyd â'r Tad; ie amrywiau o ogoniant, yr hwn y diosgodd efe ei hun o hono. Yr oedd ganddo y gogoniant o ben-arglwyddiaeth. Yn gyntaf, Yr ydoedd efe yn Arglwydd ar yr holl greaduriaid, y rhai oeddynt dano ef mewn deublyg ystyriaeth. 1. Megis eu Creawdwr. 2. Megis y gwnaethid ef yn etifedd Duw, Heb. i. 2. Yn ail, Y gogoniant o addoliad, parchedigaeth, ac ofn oddi wrth ei holl greaduriaid, oeddynt ddyledus, gau hynny, iddo ef. Addoliad, ufudd-dod, gostyngeiddrwydd a gwasanaeth angylion, oeddynt ddyledus iddo ef, Ofn, anrhydedd, a gogoniant brenhinoedd, tywysogion, a barawyr y ddaear oeddynt ddyledus iddo ef. Pob dreigiau, dyfniderau, tân, ceullysg, eira, mynyddoedd, bryniau, anifeiliaid, ysgrubliaid, ac adar asgellog, eu gwasanaeth a'u hufudd-dod oll oeddynt ddyledus iddo ef, Sal. cxlviii.

3. Gogoniant y nefoedd ei hun oedd ddyled-
us iddo ef; mewn gair y nefoedd a'r ddaear
oeddynt eiddo ef.

4. Ond uwchlaw'r cyfan y gogoniant o
gymmundeb a'i Dad oedd eiddo ef. Y gogon-
iant, meddaf, o gymmundeb annrhaethadwy
oedd rhyngdde ef a'r Tad, cyn eighawdol-
iaeth; yr hyn yn unig, oedd werth deng mŷl o
fydoedd, ac yn eiddo efer tragywyddoldeb.

Ond drachefn, Megis yr oedd hyn oll yn
meddiant Iesu Grist; felly hefyd yr oedd efe
yn Arglwydd y bywyd: Y gogoniant hwn he-
fyd ydoedd eiddo Crist. "Ynddo ef yr oedd
bywyd," Ioan i. 4. am hynny y gelwir ef
Tywysog y bywyd," Aet. liii. 5. o herwydd
ei fod ynddo ef megis yn y Tad. Efe a roes
fywyd ac anadl i bob peth, angylion, dynion,
anifeiliaid, a gawsant oll eu bywyd oddi wrtho ef.

Drachefn, Megis yr oedd efe yn Arglwydd y
gogoniant, a Thywysog bywyd, felly yr oedd
efe hefyd yn Dywysog tangnefedd, Esaia ix. 6.
A thrwyddo ef y cynhaliwyd yr undeba'r drefn
ddaionus honno, ac ydoedd ymhlith pethau
nefol a daearol. Cymmerwch ystyr y cyfan yn
fyrr, yn yr ychydig ymadroddion canlynol:

1. Y nefoedd ydoedd eiddo ef, ac efe a'i
gwnaeth.

2. Yr angylion oeddynt eiddo ef, ac efe a'i
gwnaeth.

3. Y ddaear ydoedd eiddo ef, ac efe a'i
gwnaeth.

4. Dyn ydoedd eiddo ef, ac efe a'i gwnaeth.

Yn awr y nefoedd hon a adawodd er ein
mwyn ni: Efe a ddaeth i'r byd i achub pech-
aduriaid, 1 Tim. i. 15.

Efe a wnaethpwyd yn is na'r angylion, er

mwyn dyddidaf o hono farwolaeth troem ni,
Heb. ii. 9.

Pan anwyd ef, efe a wnaethpwyd yn brâf,
megis y mae yn ei alw ei hun, Sal. xxii. 6. Efe
a'i dibrisiodd ei hun, Phil. ii. 7. Efe a ddaeth yn
waradwydd a gwatwargerdd y bobl. Efe a
anwyd yn y 'stabl, a ddodwyd yn y preseb, a
ynnillodd ei fara drwy chwys ei wynab, Marc
vi. 3. Pan ddechreuodd efe ar ei weinidogaeth,
bu fyw ar elusen i'r bobl. Pap yr oedd dynion
eraill yn mynedi'w teian, yr Iesu a ai ymaith i
fynydd yr olewydd. Gwrandewch yr hyn a
ddywed efe ei hun i brofi y matter yma. "Mae
ffauau gan y llwynogod, a chan adar yr awyr
nythod, ond gan Fab y dyn nid oes le i roddi ei
ben i lawr," Luc ix. 58. Efe a wadodd iddo ei
hun ddarbyd hwn.

Drachefn, fel yr oedd efe yn dywysog bywyd;
felly, er ein mwyn ni, efe osododd hwnnw i lawr
hefyd. Canys felly yr oedd y matter yn sefyll,
fod yn rhaid iddo ef neu ninnau farw. Ond y
gras yr hwn oedd yn ei galon, a'i cymhellodd i
ddodi ei einioes ei hun i lawr. Efe a roddodd
ei einioes yn bridwerth dros lawer, Math. xx. 28.
Efe a gollodd ei fywyd, fel y caem ni fywyd.
Efe a roddes ei gnawd a'i wad i roddi bywyd i'r
byd. Efe a osododd i lawr ei einioes tros ei
ddefaid, Ioan x. 15.

Drachefn, yr oedd efe'n dywysog heddwch;
eithr efe a ymadawodd a'i heddwch hefyd.

1. Efe a adawodd o'r neilldu heddwch a'r byd,
ac a ddewisodd fod yn wr gofidus a chynnesin a
dolor: ac a erlidiwyd o'i gryd i'w groes, gan
frenhinoedd, llywodraethwyr, &c.

Efe a osododd heibio heddwch a'i Dad, ac a
wnaeth ei hun yn wrthddrych o'i felldith, fel y

tarawyd, yr archbrollwyd, ac y trist-offdiwyd ef ganddo, ac yn y diwedd a guddiodd ei wyneb, fel y gorfu iddo lefain allan, gyd â llefain cryf yn awr ei drangcedigaeth, "Fy Nuw, fy Nuw, pa ham y'm gadewaist." Marc xv. 34.

Ond yma dichon rhai ddywedyd, Pa ham yr oedd yn angenrhaid i Iesu Grist wneuthur hyn oll? onid allai gras y Tad ein hachub heb yr ymddarostyngiad hwn o eiddo'r Mab?

Atteb, Megis y mae gras, felly y mae yn Nuw gyfiawnder. A chweddi pechu o ddyn, fe benderfynodd Duw ei achub mewn ffordd o gyfiawnder. Gan hynny yr oedd yn llwyr angenrheidiol i Iesu Grist ddodi ei hunan yn ein lle ni, yn unig heb bechod.

Yn awr drwy bechod yr oeddym wedi colli gogoniant Duw: Gan hynny fe ddododd Iesu Grist heibio y gogoniant oedd ganddo gyd â'i Dad. Rhuf. iii. 23. Ioan xvii. 5.

2. Dyn, drwy bechod, a gatasai ei hun allan o baradwys ddaearol; ac Iesu Grist a adawai baradwys nefol i ddyfod i'w achub. Gen. iii. 24. 1 Tim. i. 15. Ioan vi. 38, 39.

3. Dyn, drwy bechod, a wnaethai ei hun yn ysgafnach na gwegi: a'r Arglwydd hwn, Iesu Grist, a wnaeth ei hun yn is na'r angylion i'n gwaredo, Esay xl. 17. Heb ii.

4. Dyn, drwy bechod, a gollodd ei hawl i'r creadurlaid; ac Iesu Grist a ymwad a'r holl fyd i'w adferu. Luc xi. 58.

5. Dyn, drwy bechod, a wnaeth ei hun yn ddarostyngedig i augau; ond Iesu Grist a gyll ei fywyd i'w achub ef. Rhuf. xi. 23.

6. Dyn, drwy bechod, a ymallasai iddo ei hun felldith Duw: ond Iesu Grist a oddef y felldith honno yn ei gorph ei hun i'w achub ef, Gal. iii. 13

7. Dyn, drwy bechod, a gollasai heddwell a Duw: ond hyn a fynnai Iesu Grist ei golli hefyd, Er dyben i ddyn gael ei waredu.

8. Dyn a ddirmygasid gan Dduw: am hynny Crist a gymmerai ei ddirmygu gan ddynion.

9. Dyn a filan-gellasid fyth yn uffern: ond i luddias hyn, Crist a filan-gellwyd ar y ddaear.

10. Dyn a goronasid a gwarth ac a chywilydd: ond i ragflaenu hynny, yr Iesu a goronwyd a drain.

11. Dyn a drywanasid a chleddyf llidiawg-rwydd Duw: ond i rhagflaenu hyn, yr Iesu a drywanwyd gan Dduw a dynion hefyd.

12. Dyn a wrthodasid gan Dduw ac angylion: ond i rhagflaenu hynny, yr Iesu a adwyd gan Dduw, a wadwyd, a gashawyd, ac a wrthodwyd gan ddynion, Esala. xlviii. 22. Mat. xxvii. 46.—

Fel hyn y gallwn helaethu, a hynny gyd âg awdurdod oddi wrth y testyn hwn. Efe a ddaeth yn dlawd, fel y cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef. Yr holl gyfoeth y diosgodd efe ei hun e'hono, er ein mwyn ni yr ydoedd. Yr holl ofidiau yr aeth efe trwyddynt ydoedd er ein mwyn ni. Yr amgylchiadau lleiaf o ddyoddefaint Crist oedd yn angenrhaid wrthynt, y cwbl ydoedd yn ein lle ni. Er ein mwyn ni y daeth yn dlawd, fel y cyfoethogid ni trwy ei dlodi ef.

Chwi welwch yr achos a anogodd Grist i wneuthur y gwasanaeth mawr hwn dros ddyn, sef y gras ac oedd yn ei galon: megis y dywed y prophwyd hefyd, "Yn ei gariad ac yn ei drugaredd y gwaredodd efe hwynt," Esala. lxiii. 9. Cyfattebol i hyn yw'r geiriau yn y Corinthetaid, "Chwi adwaenoch ras ein Harglwydd Iesu Grist," &c. pob un o ba rai sy'n cyttuno a'r testyn, "Trwy ras yr ydych yn gadwedig."

Dŷma, meddaf, ras y Mab, a'r ymarferiad o hono. Y Tad, gan hynny, sy'n dangos ei ras un ffordd, a'r Mab ffordd arall. Nid y Tad ond y Mab a adawodd y nefoedd er mwyn pechaduriaid. Nid y Tad ond y Mab a gollodd ei waed dros bechaduriaid. Y Tad yn wir a roddodd y Mab, a bendigedig a fyddo ef am hynny: a'r Mab a roddodd ei waed a'i fywyd trosom; a bendigedig a fyddo'r Mab am hynny.

Ond, tebygwn, na ddylem ddarfod a'r gras hwn o elddo'r Mab etto. Tl Fab y Bendigedig! pa ras a amlygwyd yn dy ddarostyngiad? gras a'th ddygodd i wared o'r nefoedd! gras a'th ddiosgodd o'th egniant! gras a'th wnaeth yn dlawd ac yn ddirmygus: gras a barodd i'r fyned tan y fath feichiau o bechodau; y fath feichiau o drallod, y fath feichiau o fellidith. Duw, ac sydd yn aarhaethadwy. O Fab Duw! gras oedd yn dy holl ddugrau: gras a ddylifodd o'r gwaed allan o'th ystlys: gras a ddaeth allan gyd â phob gair o'th wesusau hyfryd: (Sal. xlv. 2. Luc iv. 22.) gras a darddodd allan lle y pigwyd di gan y drain, y trywanwyd di gan yr hoellen a'r wayw-ffon. O fendigedig Fab Duw, dyma ras yn wir! gras i beri i angylion ryfeddu: gras i wneuthur pechaduriaid truenus yn ddedwydd: gras i beri dyohryn i gythreuliaid: a pha beth a ddaw o'honynt hwy, y rhai a fathraut dan draed y gras hwn o elddo'r Mab Duw.

Am Ras yr YSBRYD.

Yr wyf yn awr yn dyfod i lefaru am ras yr Ysbryd: canys y mae efe hefyd yn achub trwy ras. Yr ysbryd, fel y dywedais i chiwi sydd Ddaw, megis y Tad a'r Mab, ac o harwydd:

hynny yn awdwr gras: fe, ac mae'n dra angenrhaidd iddo ef ddodi ei ras allan hefyd, os amgen ni fydd un enaid yn gadwedig. Mae gan Ysbryd Duw law yn ein cadwedigaeth mewn amrywiol ffyrdd: O blegid fel y mae y rhai a ant i'r nefoedd tan rwymedigaeth i'r Tad a'r Mab, felly hefyd i'r Ysbryd Glan. Y Tad sydd yn ein dewis, ac yn ein rhoddi i Grist, a'r nefoedd, a'r cyffelyb i ni: y Mab sy'n cyflawni'r gyfraith trosom, ac yn cymmeryd ymaith ei meiddithlon oddi wrthym; gan ddwyn ein dialeddau yn ei gorph ei hun, a'n gosod yn gyfiawn yngolwg Duw. Gras y Tad a ymddengys yn y nef a'r ddaear: gras y Mab a ymddengys ar y ddaear ac ar y groes: a gras yr Ysbryd Glan a raid iddo ymddangos yn ein heneidiau a'n cyrph ni, cyn yr elom byth i'r nefoedd.

Gofymiad. Ond dichon rhai ddywedyd, Ymha beth yr ymddengys gras yr Ysbryd?

Atteb. Yn llawer o bethau: Megis yn ei waith yn ein cymmeryd ni yn eiddo ei hun, yn dŷ ac yn drigfan iddo, 1 Cor. iii. 16. vi. 19. Felly er darfod i'r Tad a'r Mab ddodi allan eu gweithredol rasuresau mewn trefn i'n hiechydwr-iaeth: etto'r Ysbryd sydd gyntaf yn gafaelu ynom, ac yn cymmeryd meddiant o'n calonau. Ni ddywedodd Crist, cyn ymadael a'i ddyagyblion, yr anfonai y Tad attynt; ond yr Ysbryd; yr hwn a fyddai ynom, ac a drigai gyd â ni yn dragwyddol, Ioan xiv. 16, 17. "Os mi a af (medd Crist) mi a'i hanfonaf ef attoch," sef y Diddanydd, Ysbryd y gwirionedd, pen. xvi. 7, 13.

Yr Ysbryd Glan, trwy ddyfod i'n mewn, a thrigo ynom, sy'n gweithredu llawer o waredigaethau yn awr i ni; a phob un o honynt mewn trefn i'n dragwyddol gadwedigaeth,

1. Mae'n ein gwaredu oddi wrth ein tywyllwch, trwy ein goleno ni; oddi yma y gelwir ef Ysbryd Datguddiad, Ephes. i. 17. O herwydd ei fod yn agoryd llygaid y deillion; ac felly, yn ein hachub oddi wrth y tywyllwch hwnnw, yr hwn, mewn modd amgen, a'n suddai i ddyfnderoedd y tywyllwch eithaf, lle mae wytbsain a rhingcian dannedd, Mat. viii. 12.

2. Efe yw'r hwn sydd yn ein hargyhoeddi o'r drwg o anghrediniaeth, (Ioan xvi. 9.) ac sy'n dangos i ni yr aagenrheidrwydd o greu yng Nghrist: Heb ein hargyhoeddi o hyn, fe ddarfyddai am danom.

3. Dyma'r bŷs Duw hwanw (Luc xi. 20.) trwy ba un y gwneir i ddiafol roi lle i ras; trwy allu'r hwn, pe amgen, i'n dygid bendromwngl i uffern, Luc xi. 20, 22.

4. Dyma fe, 'r hwn sy'n gweithredu ffydd yn ein calonau; heb ba un ni's gall gras y Tad na'r Mab ein hachub. Canys "yr hwn ni chredo a gondemnir," Marc xvi. 16.

5. Hwn yw efe, trwy ba un i'n genir drachefn; a'r neb na's ganwyd felly, ni's gall weled nactifeddu teyrnas nefoedd, Ioan iii. 3—7.

6. Hwn yw efe, ac sy'n gosod i fynn ei deyrnas ya ein calonau: a thrwy'r modd hwanw sy'n cadw allan y diafol, ar ol ei fwrw allan; yr hon deyrnas o eiddo'r Ysbryd, pwy bynnag sy'n niffyg o honi, maent yn gorwedd yn ddarostyngedig i waeth meddiant o'r diafol, nac erioed, Mat. xiii. 13. Luc xi. 24, 25.

7. Trwy'r ysbryd hwn yr ydym yn dysod i weled tagwch Crist, heb olwg ar ba un, ni byddai i ni byth ei ddymuno, ond a fyddem yn sic o fyw yn yr esgenlusras o homo, a bod byth yn golledig, Ioan xvi. 14. i Cor. ii. 9, —12. Esaia liiii. 1, 2.

8. Trwy'r Ysbryd hwn i'n eynnorthwyr i foli Duw mewn ffordd ddyladwy; eithr hebddo ef mae'n anmhosibl cael ein gwrandio er iechydwrhaeth, Rhuf. viii. 26. Ephes. vi. 8. 1 Cor. xiv. 15.

9. Trwy'r Ysbryd bendigedig hwn, y tywlltir cariad Duw ar led yn ein calonau; ac y cyfarwyddir ein calonau i gariad Duw. Rhuf. v. 5. 2 Thea. ii. 5.

10. Trwy'r Ysbryd bendigedig hwn yn harweinig o ffordd marwolaeth i ffordd bywyd; a thrwyddo ef y bywheir ein corph marwol, yn gystal a'n henaidd anfarwol yngwasanaeth Duw, Gal. v. 18, 25. Rhuf. viii. 11.

11. Trwy'r Ysbryd daionus hwn yr ydym yn cadw y peth da hwnnw, sef had Daw, yr hwn ar y cyntaf, trwy air Duw, a fwrwyd i'n mewn; heb ba un yr ydym yn ddarostyngedig i'r ddamnedigaeth drymfa, 1 Ioan iii. 9. 1 Petr ii. 8. 2 Tim. i. 14.

12. Trwy'r Ysbryd daionus hwn, y mae gennym gymmorth a goleuai yn erbyn holl ddoethineb a chyfrwystra'r byd, yr hwn sy'n arferyd ei ddichollion melltigedig i ddadymchwel y symlrwydd sydd yng Nghrist, Mat. x. 19, 20. Marc xiii. 31. Luc xii. 11, 12.

13. Trwy'r Ysbryd daionus hwn, y cenhedlir ein grasau mewn grym a bywyd; maeis fydd, gobaith, cariad, yspryd gweddi, a phob gras arall, 2 Cor. vi. 13. Rhuf. xv. 13. 2 Tim. i. 7. Ephes. vi. 18. Tit. iii. 5.

14. Trwy'r Ysbryd daionus hwn y'n selir byd ddydd prynedigaeth, Ephes. i. 14.

15. A thrwy'r Ysbryd daionus hwn y gwneir ni i ddygwyl gyd âg amynedd, am brynedigaeth y pwerau, Gal. v. 5.

Yn awr yr holl bethau hyn ydynt mor angenrheidiol i'n hlechydwriaeth, na's gwn pa unr o honynt a ellir ei hepcor: ac ni's gellir trwy un modd eu cyrhaeddyd, ond trwy'r Ysbryd ben-digedig hwn.

Fel hyn y darfu i mi, mewn ychydig eiriau, amlygu i chwi ras yr Ysbryd sy'n gosod ei hun allan tu ag at gadwedigaeth yr enaid. Ac yn ddiau, frodyr, fod yn angenrhaidd i chwi wybod, y pethau hyn yn neilliduoel; sef, gras y Tad, gras y Mab, a gras yr Ysbryd Glan: Canys nid gras Un, onid y Tri hyn, sydd yn achub y rhai a achubir. Nid yw gras y Tad yn achub neb heb ras y Mab; ac nid yw gras y Tad a'r Mab yn achub neb heb ras yr Ysbryd Glan: Canys fel y carodd y Tad, felly yr oedd yn rhaid i'r Mab ddyoddef, a'r Yspryd sancteiddio; pe amgen, ni achubid un enaid.

Rhai a dybiant y bydd i gariad y Tad heb waed y Mab eu hachub hwynt, ond hwy a gamsyniant: Canys "heb ollwng gwaed nid oes maddeuant," Heb. ix. 22.

Eraill a feddyliant y bydd i gariad y Tad, a gwaed y Mab wneuthur y tro, heb sancteiddiad yr Ysbryd Glan: ond hwy a gamsyniant hefyd. Oblegyd "od yw neb heb Ysbryd Crist ganddo, nid yw hwnnw yn eiddo ef," Rhuf. viii. 9. A thrachefn, "heb sancteiddrwydd ni ehaiff neb weled yr Arglwydd," Heb. xii. 14.

Y mae trydydd math, ac sy'n tybed fod sancteiddrwydd yr Ysbryd yn ddigonol o hono ei hun. Ond hwynt hwy (pe meddeist ef) a dwyllir hefyd: Canys rhaid bod, mai gras y Tad, gras y Mab, a gras yr Ysbryd Glan ynghyd a achub y rhai a fyddant yn gadwedig.

Ond etto megis y mae'r Tri hyn yn cyd-ddodi

eu gras allan mewn gwirionedd yn tehydwraeth pechadur; felly y maent yn ei ddodi allan (megis y dangosais i chiwi o'r blaen) mewn amrywiol ddull a moddion. Y Tad sydd yn ein hamcanu ni i'r nesoedd; y Mab sydd yn ein gwaredu oddi wrth bechod ac angau; a'r Ysbryd sydd yn ein cymhwyso ni i ogoniant y nesoedd:—nid trwy ethol, dyma waith y Tad;—na thrwy farw, hynny yw gwaith y Mab; ond trwy ei waith yn datguddio Crist, ac yn cymhwyso Crist at ein heneidiau, trwy dywallt cariad Duw ar led yn ein calonau, trwy sancteiddio ein heneidiau, ac yn cymmeryd meddiant o honom, megis ernes o'n meddiant ni'nau o'r nesoedd.

CWST. III. Pa rai dynt hwy a gedwir trwy Ras?

YR wyf yn dyfod yn awr at y trydydd path neillduol; nid angen, Pwy ydynt hwy ac a fydd cadwedig trwy Ras.

Yn gyntaf, Nid yr hunan-gyfiawn, nid y rhai sydd heb eisiau meddyg arnynt. "Y rhai sy iach (medd Crist) nid rhaid iddynt wrth y meddyg, ond y rhai cleifion; ni ddaethum i alw y rhai cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch," Marc ii. 17. A thrachefn, "Y rhai newynog a lanwodd efe â phethau da; ac a anfonodd ymaith y rhai goludog mewn eisiau," Luc i. 58. Yn awr pan wyf yn dywedyd, nid yr hunan-gyfiawn, na'r cyfoethog, fy meddwl yw, nid en bad yn gwbl wedi eu gwrthod: canys St. Paul ydoedd y cyfryw un; eithr nid yw efe'n achub y cyfrywrai, heb iddo yn gyntaf eu dadebru i weled yr angenrheidrwydd o gael eu cadw trwy ras.

Yn ail, nid yw gras Duw yn achub yr hwn a bechodd y pechod anfaddeuol. Nid oes wedi

ei adael iddo ef ond "rhyw ddysgwyl ofnadwy am farnedigaeth ac angerdd tân, yr hwn a ddifia y gwrthwynebwy," Heb. x. 26, 27.

Yn drydydd, Y pechadur hwnnw a barhao mewn anedifeirwch ac anghrediniaeth hyd y diwedd, a ddemnir, Luc xiii. 3, 5. Rhuf. ii. 2—5. Marc xvi. 15, 16.

Yn bedwerydd, Y pechadur hwnnw ag y dallodd duw 'r byd hwn ei feddwl, fel na all llewyrch gogoneddus golenni efengyl Crist, yr hwn yw delw Duw, fyth dywynu iddo, sydd golledig ac a raid ei gondemnio; 2 Cor. iv. 4.

Yn bummed, Y Pechadur ac sy'n gwneuthur crefydd yn orchgudd i annuwioldeb, sydd rathrithiwr, a chan barhau felly, a raid iddo yn sicr fod yn ddamnedig, Sal. cxxv. 5. Esaia xxxiii. 14. Math. xxiv. 50, 51.

Yn chweched, Mewn gair, pob pechadur ac sy'n parhau yn ei ddrygiont ni chaiff feddiannu teyrnas nefoedd. "Oni wyddoch chwi na chaiff y rhai anghyfiawn etifeddu teyrnas Dduw: Na thwyller chwi, ni chaiff na godinebwyr, nac eulun-addolwyr, na thorwyr priodas, na masweddwyr, na gwrryw-gydwyr; na lladron, na chybyddion, na meddwon, na difenwyr, na chribddeilwyr, etifeddu teyrnas Dduw," 2 Cor. vi. 9. "Na thwyllled neb chwi â geiriau ofer: canys o blegyd y pethau hyn y mae digofaint Duw yn dyfod ar blant yr anufudd-dod," Ephes. v. 6.

Gofyn. Ond pa fath bechaduriaid, gan hynny, a fydd cadwedig?

Atteb. Y cyfryw, o bob math a rhyw, ag a ddug yr Ysbyrd Glan at y Tad trwy Iesu Grist; Y rhai'n, meddaf, ac nid eraill, a ddichon fod yn gadwedig: Pe amgen, gallid achub pecha-

durlaid heb y Tad, heb y Mab, neu heb yr Ysbryd Glan.

Yn awr, yn yr hyn oll a ddywedais, ni chrybwyllais, yn yr hyn lleiaf, fod un pechadur yn wrthodedig, o herwydd bod eu pechodau, yn y naturiaeth o honynt, yn fawr. Crist Iesu a ddaeth i'r byd i achub y pennaf o bechaduriaid, gan hynny nid y maintioli, ond y parhad o fyw mewn pechod, sydd, yn wirioneddol, yn damnio'r enaid: Ond yr wyf bob amser yn doddi o'r neilldu, yr hwn sy wedi pechu yn erbyn yr Ysbryd Glan. Mai nid maintioli y pechod sy'n damnio'r enaid sydd eglur,

Yn gyntaf, Oddi wrth y geiriau ofiaen y Teyn, ac sy'n rhoddi hanes, pa fath bechaduriaid a achubwyd trwy ras, megis y rhai ac oeddynt yn feirw mewn camweddau a phechodau; Y rhai a roddasant yn y pechodau hynny, "yn ofhelynt y byd hwn, yn al twysog llywodraeth yr awyr; yr ysbryd sydd yr awrhen yn gweithio ym mhylant anufudd-dod: Yn mysg y rhai hefyd y-bu ein hymarweddiad ni oll gynt, yn chwantau ein cnawd, gan wneuthur ewyllysiau'r cnawd a'r meddyliau, ac yr oeddyni ni wrth naturiaeth yn blant digofaint, megis eraill," Ephes. ii. 1, 2, 3.

Yn ail, Mae'n eglur hefyd oddi wrth y lliaws o bechaduriaid, a gawn eu bod wedi eu hachub trwy ddatguddiedig ewyllys Duw: Ganys yn y gair yr ydys yn crybwyll wrthym am iechyd-wriaeth bechaduriaid mawrion, ymha nn y mae eu henwau a'u pechodau yn sefyll mewn cofadwriaeth, er mwyn ein hannogaeth ni; megis, 1. Yr ydych yn darllen am Manasse, yr hwn oedd eulun-addolwr, ynddewin, yn erlid-iwr; 1o yn wrthryfelwr yn erbyn gair Duw, a

ddanfonwyd atto trwy'r prophwyd; ac er hynny y dyn hwn a achubwyd, 2 Cron. xxviii. 2—13. 2 Bren. xxi. 16.

2. Yr ydych yn darllen am Fair Magdalen, yn yr hon yr oedd sath o gythreuliaid; ei chyflwr ydoedd arswydus; er hynny hi a achubwyd, Luc viii. 2. Ioan xx.

3 Yr ydych yn darllen am y dyn ac oedd a lleng o gythreuliaid ynddo: O mor ofnadwy oedd ei gyflwr ef! er hynny, trwy ras, efe a gadwyd, Marc v. 4—19.

4. Yr ydych yn darllen am danynt hwy y rhai a fwrddrodd yr Arglwydd Iesu; ac fel y cyfnewidiwyd ac yr achubwyd hwynt, Act. ii. 23.

5. Yr ydych yn darllen am y consurwyr yn Actau xix. 13. fel y cwmpasant i mewn a Christ, ac y cadwyd hwynt trwy ras.

6. Yr ydych yn darllen am Saul yr erlidiwr, fel yr achubwyd ef trwy ras, Act. ix. 16.

Gurth. Ond, meddwch, yr ydwyf fi yn wrthgiliwr.

Atteb. Felly yr oedd Noa, ac etto efe a gafodd ras yngolwg yr Arglwydd. Gen. ix. 21, 22.

2. Felly yr oedd Lot; er hynny Duw a'i cadwodd ef trwy ras, Gen. xx. 36. 2 Pedr ii. 7—9.

3. Felly yr oedd Dafydd; etto trwy ras fe faddenwyd iddo ei anwiredd, 2 Sam. xii. 7—13.

4. Felly yr oedd Salomon, ac un mawr ydoedd efe hefyd: etto, trwy ras, ei enaid a gadwyd, Sal. lxxxix. 28—31.

5. Felly yr oedd Pedr, a hynny yn un ofnadwy; etto, trwy ras, efe a gadwyd, Mat. xxvi. 69—74. Marc xvi. 7. Act. xv. 7—11.

6. Heblaw hyn er dy annogaeth ymhellach, darllen Jer. iii.—xxxiii. 25, 26.—11. 5. Ezeo. xxxiv. 25. Hos. xiv. 1—4. ac ymlonydda dy hun ynddynt, gan ryseddu ras Duw.

Gofyn. Ond pa fodd y gallwn ni gael allan, pa fath bechaduriaid a gedwir? Fe ymddengys nad pawb a fydd gadwedig. Hablaw hyn, am ddim ellir gasglu oddi wrth yr hyn a ddywedasoch, fe gedwir rhai cynddrwg a'r rhai a ddennir, (gosoder yr hwn a bechodd yn erbyn yr Yspryd Glan o'r naill du.)

Atteb. Gwir yw, fe gedwir rhai cynddrwg a'r rhai a ddennir: Ond i'r cwestiwn hwn yr atebaf,

1. Y rhai hynny ac a elwir yn effeithiol, a gedwir.

2. Y rhai hynny ac sy'n credu ym Mab Duw, a fydd cadwedig.

3. Y rhai hynny a sapteiddir, ac a gedwir yng Nghrist a fydd cadwedig.

4. Y rhai a gymmerant i fynu y groes benydd, ac a ddilynant Crist a fydd cadwedig.

Cymmerwch restr o honynt fel hyn.

1. "Cred yn yr Arglwydd Iesu Crist, a chadwedig fyddi," Act. xvi. 31.

2. "Os cyffesi a'th enau yr Arglwydd Iesu Crist, a chredu yn dy galon i Dduw ei gyfodi ef o feirw, cadwedig fyddi," Rhuf. x. 9.

3. Cyflawnhaer di trwy waed Crist, a chadwedig fyddi, Rhuf. v. 9.

4. Cymmoder di a Duw, trwy farwolaeth ei Fab, a chadwedig fyddi trwy ei fywyd ef, adn. 10

5. "Canys pwy bynnag a alwo ar enw yr Arglwydd, cadwedig fydd," Rhuf. x. 13. Gwel rai ysgrythrau eraill,

1. "Efe a achub y gostyngedig ei olwg," Job xxii. 29.

2. "Ti a waredu y bobl gystuddiedig," Sal. xviii. 27.

3. "Efe a achub feibion yr anghenus," Sal. lxxii. 4.

4. "Efe a achub eneidiau y rhai anghenus," Sal. lxxii. 13.

5. "Achub di dy wâs. O fy Nuw, yr hwn sydd yn ymddiried ynnot," Sal. lxxxvi. 2.

6. "Efe a wna ewyllys y rhai a'i hofnant; gwrendy hefyd eu llesain, ac a'u hachub hwynt," Sal. cxlv. 19.

Ond bechadur, Os mynni yn wir fod yn gadwedig, gochel y pedwar peth hyn.

1. Gochel oedj edifeirwch. Oedi sydd beryglus, ac yn ddamnedig: mae'n beryglus o herwydd ei fod yn caledu'r galon; mae'n ddamnedig o herwydd ei fod yn dy dueddu i wrthsefyll amser gras. Sal. xcv. 7. Heb. iii. 7—11.

2. Gochel orphwys yngair y deyrnas, heb ysbryd a grym teyrnas yr efengyl: canys yr efengyl mewn gair yn unig ni cheidw neb. O herwydd, teyrnas Dduw neu yr efengyl, lle mae'n dyfod er iechydwriaeth, nid mewn gair, ond mewn gallu y mae, 1 Thes. i. 4, 6. 1 Cor. iv. 19.

3. Gochel fyw mewn proffes yn unig; bywyd ac sydd yn cyffroi Duw: canys dyna'r ffordd i wneuthur i Dduw dy daslu ymaith yn eiddigter.

4. Cymmer ofak i fod dy du-fewn, a'th du-allan, yn cyfatteb i'w gilydd. Ymdrecha am fod yn debyg i'r creaduriaid glan y darlenni ar ôl danynt yn llyfr y prophwyd Ezeziel, y rhai yr bedd eu hymddargosiad oddi allan a hwythau yr un, pen. x. 22.

Yn hyn oll i'th gynghorais, i beidio ymfoddloni heb rym ac Ysbryd Duw yn dy galon. Canys hebddo ef ni's gellwch fod yn gyfrannog o ddim o ras y Tad, na gras y Mab: ond a fyddwch yn sicr o ddyfod yn fyrr o iechydwriaeth eich eneidiau.

CWEST. IV. *Pa fodd yr ymddengys, fod y rhai a gedwir, yn gadwedig trwy Ras?*

Y Pedwerydd cwestiwn hwn sy'n gofyn rhyw eglurdeb i gael ei roddi o wirionedd yr athrawiaeth hon, sef, fod y rhai a gedwir yn gadwedig trwy Ras.

Yr hyn a ddywedpwyd o'r blaen a roddodd beth eglurdeb o'r gwirionedd hwn elsoes. Gan hynny i ail-adrodd, mewn ychydig eiriau, y crynodeb o'r hyn a ddywedpwyd eisoes—mi a ddeuaf at brosiadau ymhellach.

1. Fod hyn yn wir, yr ysgrythyr sy'n tystiolaethu: o herwydd i Dduw eu dewis i iechydwriaeth, cyn gwneuthur o honynt dda, Rhuf. ix. 11.

2. Crist a ordeiniwyd i fod y Waredwr ddynt, er cyn seiliad y byd, Ephes. i. 4. 1 Pedr i. 19—21.

3. Yr holl bethau ac sy'n cyd-gyfarfod, ac yn tueddu i'n hiechydwriaeth, oeddynt hefyd wedi eu gosod i synu yng Nghrist, i'w trosglwyddo ynghyflawnder amser, i'r rhai a fyddent gadwedig, Ephes. i. 3, 4, 10. Rhuf. viii. 30.

Drachefn, megis yr arfaethwyd eu iechydwriaeth gan Dduw; felly, megis y dangoswyd, yr iechydwriaeth hon a gymmerwyd arno gan Un o'r Tri, sef Mab y Tad. Ioan i. 29. Esaia xliii. 16.

Bwrier fod arfaeth yn 'y nesoedd ynghylch iechydwriaeth pechaduriaid ar y ddaear; etto pe buasai'r arfaeth hono yn penderfynu, fod i ni gael ein bachub trwy'n gweithredoedd da ein hunain; nid cyfiawn fuasai i apostol neu angel ddywedyd, "Trwy Ras yr ydych yn

gadwedig." Ond yn awr, gan fod cyngor wedi ei alw yn nhragywyddoldeb ynghylch iechydwriaeth pechaduriaid mewn amser, a chan benderfynu yn y cyngor hwnnw, fod i'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glan eu hunain gyflawni gwaith yr iechydwriaeth hon, dyma ras! gras o natورياeth,—gras sydd gofoethog a rhydd: ie dyma annychymmygol ras—mi a'i dywedaf drachefn, dyma ras annychymmygol! Canya pwy a feddylasai fod Ceidwad yn mynwes y Tad; neu x rhoddasid ef gan y Tai i fod yn Achubwr dynion, pan wrthododd ei roddi yn Geldwad angylion, Heb. xi. 16, 17.

Drachefn, pe gallasid meddwl yr anfonai Duw ei Fab i fod yn Waredwr; buasem hefyd wrth reswm yn meddwl, na chymmerasai'r gorchwyl yn gwbl arno ei hun, yn anwedig y rhan arswydus, bwysig, ac ofnadwy o bono. Pwy all'sai unwaith ddychymmyg y byddai i'r Arglwydd Iesu wneuthur ei hun mor dlawd, ac i sefyll osfaen Duw yn mratiau budron a ffaidd ein pechodau; a'i ddarestwng ei hun i'r felldith a'r farwolaeth oedd ddyledus i'n pechodau ni? ond hyn a wnaeth efe i'n cadw trwy ras. "Bendigedig fyddo Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn a'n bendithiodd ni â phob bendithion ysbrydol yn y nefolion leoedd yng Nghrist: Megis yr etholodd efe ni ynddo ef, cyn seiliad y byd, fel y byddem ya sanctaidd ac yn ddifeins ger ei fron ef mewn cariad: Wedi iddo ein rhagluniaethu ni i fabwysiad, trwy Iesu Grist, iddo ei hun, yn ol boddlonrwydd ei ewyllys ef: Er mawel gogoniant ei ras ef, trwy yr hwn y gwnaeth ni yn gymmeradwy yn yr anwyllyd: Yn yr

hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed 'ef, sef maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef," Eph. i. 3—7.

Drachefn, os ystyriwn yr amodau at ba rai y gwneir yr iechydwriaeth hon trosodd i'r rhai eadwedig, fe ymddengys ymhellach ein bod yn gadwedig trwy ras.

1. Y pethau ac sy'n union gyrch yn perthyn i'n cyflawnhad a'n hiechydwriaeth, a gynhygir, fe a rad toddir i ni; ac fe oroh'mynir i ni eu derbyn trwy ffydd. Bechadur, agor dy synwes! "Felly a carodd Duw'r byd, fel y rhoddodd efe ei unig-anedig Fab;" fel y rhoddodd efe ei gyflawnder, fel y rhoddodd ei Yspryd, a theyrnas nesoedd, Ioan iii. 16, Rhuf. v. 17. 2 Cor. i. 21, 22. Luc xii. 32.

2. Mae efe, hefyd, yn rhoddi edifeirwch; efe sy'n rhoi ffydd, a thragywyddol gysur, a gobaith da trwy ras, Act. iii. 30, 31. Phil. i. 29.

3. Mae efe yn rhoi maddeuant, ac yn rhoddi mwy o ras i'n cadw rhag soddi i uffern, pan mae gennym bechodau i'n soddi yno: Act. v. 3. Ddar. iii. 34. Ioan xvii.

4. Efe a wnaeth yr holl bethau hyn trosodd, mewn cyfammod o ras, o herwydd ei osod gogyfer a'r cyfammod o weithredoedd, ac o herwydd ei gadarnhau i ni yngweithredoedd Crist—wedi ei sellio yn ei waed, a'i gadarnhau a'r addewidion goreu a wnaethpwyd iddo, ac i ni'nau trwyddo ef;—"O blegid holl addewidion Duw ynddo ef ydynt i e, ac ynddo ef amen, er gogoniant i Dduw trwom ni." 2 Cor. i. 20.

Ond i fyned heibio i'r rhai hyn ac i ddyfod at rai amlygiadau eraill, i egluro'r peth ymhellach:

1. Ystyriwn ychydig, pa beth yw dyn, ar ba up y mae'r Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd yn cyfrannu y gras hwn.

Wrth natur mae fe'n elyn i Dduw; a gelyn hefyd mewn meddwl. "O blegid syniad y cnawd sydd elyniaeth yn erbyn Duw; canys nid yw ddarostyngedig i ddeddf Duw, o blegid ni's gall chwraith," Rhuf. viii. 7.

Dyma, gan hynny gyflwr dyn: Efe nid yn unig a berswadasid i bechu yn fyrbwyll yn erbyn Duw; ond hefyd efe a yfodd bechod fel dwfr i'w unig natur, ac a'i cymmysgodd a holl gynneddfau ei enaid, ac aelodau ei gorph; trwy'r hyn yr aeth efe yn alltud oddi wrth Dduw, ac yn elyn iddo yngwraidd ei galon: ac a fydd i ti, O Arglwydd, megis y dywed yr ysgrythyr: "A agori di dy lygaid ar y fath un?" Job xiv. 3. Ie agoryd dy galon, a chymmeryd y dyn hwn, nid i farn, ond i drugaredd gyd â thi?

Ymhellach, dyn trwy bechod nid yn nnig a roesai ei hun i fod yn gaethwas i ddiafol; ond gan barhau yn ei bechod, efe a ysgydwodd ben yn erbyn Duw, gan wneuthur cyfammod â g angeu, a chyngair ag uffern, (Esaia xxviii. 15.) ond i Dduw agor ei lygaid ar y cyfryw un, ac i gymmeryd gafael arno trwy gyfoeth ei ras, hyn sydd ryfeddod yn wir! Esaia xxviii. 16, 17, 18.

Gwelwch pa le y cafodd Duw yr Iuddew pan ddaeth efe i edrych arno, a'i achub. "Am dy enedigaeth, medd Duw, ar y dydd i'th anwyd, ni thorwyd dy fogel ac mewn dwfr ni'th olchwyd i'th feddalhau, ni'th gyweiriwyd ychwaith a halen, ac ni'th rhwymwyd â rhwymyn: ni thosturiodd llygaid wrthyt, i wneuthur

it' un o'hyn, i dosturio wrthyt; ond ar wyneb y maes i'th dafliwyd i ffeiddio dy einloes, ar y dydd i'th aned. A phan dramwyais heibio it', a'th weled yn ymdrybaeddu yn dy waed, dywedais wrthyt yn dy waed, Bydd fyw; ie, dywedais wrthyt yn dy waed, Bydd fyw. Pan aethum heibio it', ac edrych arnat, wele dy amser yn amser serchawgrwydd: yna lledais fy adain drosot, a chuddiais dy noethni; tyngais hefyd it', ac aethum mewn cyfammod â thi, medd yr Arglwydd Dduw, a thi a aethost yn eiddo fi," Ezech. xvi. 4—8. Bechadur, edrych ymbellach i'r bennod. Gras Duw ydyw hyn oll: pob gair yn yr adnodau hyn sy'n arogl i o ras.

Ond cyn yr elwyf heibio i hyn, daliwn ychydig o sulw neilltuol ar ymddygiad Duw tu ag at ddyn; a thrachefn, yr eiddo dyn tu ag at Dduw yn amser ei droedigaeth.

Yn gyntaf, Am ymddygiad Duw tu ag at ddyn. Mae fe'n dyfod atto yn ei bechodau, yn ei waed. Mae'n dyfod atto yn awr, nid yngwres a than ei eiddigedd, ond gyd âg awel y dydd, mewn anrhaethol dynerwch, trugaredd, tasturi, ac ymysgaroedd cariad; nid yn arfogi ei hun â dial, ond mewn ffordd o erfyniad, ag addfwyn attolygu y pechadur i ymgymmodi âg ef, 2 Cor. v, 19, 20.

Fe ddysgwylir ymhlith dynion, fod i'r hwn a roddo achos o ddigter, ymosyn yn gyntaf am wneuthur heddwch. Ond, bechadur, rhwng Duw a dyn nid felly y mae. Nid am i ni garu Duw na'i ddewis chwaith: ond yr oedd Duw yng Nghrist yn cymmodi'r byd ag ef ei hun, "heb gyfrif iddynt eu pechodau," 2 Cor. v. 19. Duw yw'r cyntaf sy'n ymosyn heddwch:

Ac, megis y dywedais, mewn ffordd o erfyniad mae'n gorchymyn i'w weinidogion, megis cenhadan dros Grist, "megis pe byddai Duw yn deisyf arnoch trwom ni, yr ydym yn erfyn tros Grist, cymmoder chw! â Duw," adn. 20. O bechadur, a agori ddim! Wele Dduw'r Tad, a'i Fab Iesu Grist yn sefyll ynghyd wrth ddrws dy galon, yn erfyn yno am ffaf gennyt, sef ymgymmodi âg ef; ac yn addaw, os cydsynni, faddeu i ti dy holl bechodan. O ras! O ryfeddol ras! i weled tywysog yn erfyn ar gardottyn i dderbyn elusen, a fyddai yn olwg ddyeithr; i weled brenin yn erfyn ar fradwr i dderbyn maddeuant, a fyddai'n olwg ddiethrach na honno.—Ond gweled Duw yn erfyn ar bechadur i wrando ar lais Crist yn enro wrth ddrws ei galon, ai dderbyn i mewn, ynghyd ar nefeidd a bywyd tragywyddol gyd âg ef; y fath olwg yw hon, ac sy'n peri i angylion synnu a rhyfeddu! Beth yn awr a ddywedi di bechadur! Onid yw'r Duw hwn yn gyfoethog mewn trugaredd? Onid mawr yw'r carriad sydd gan y Duw hwn i bechaduriaid. Nage, ymhellach, fel na chafech ddim sail i ammen nad yw hyn oll ond dy wenlethio; cei yma hefyd wedi ei dystiolaethu. I'r hwn nid adnabu bechod gael ei wneuthur yn bechod drosom ni, fel i'n gwnelid ni yn gyflawnder Duw yaddo ef, 2 Cor. v. 21. Pe buasai Duw yn rhuso un peth, buasia'n rhuso marwolaeth ei Fab. Ond fe'i traddododd ef trosom yn rhad; "pa wedd gyd âg ef hefyd na ddry efe i ni bob peth," Rhuf, viii. 32.

Ond nid hyn yw'r cyfan: Nid yw Daw yn unig yn erfyn arnat ymgymmodi âg ef, ond ymhellach er dy annogaeth, fe adroddodd yn

dy glywedigaeth addewidion mawr iawn a gwerthfawr; ac "a gyfryngodd trwy lŵ: fel trwy ddau beth dianwadal, yn y rhai yr oedd yn anmhosibl i Dduw fod yn gelwyddog, y gallem ni gael cysur cryf, y rhai a ffoisem i gymmeryd gafael yn y gobaith a osodwyd o'n blaen," Heb. v. 17, 18.

Yn ail, Deuwn yn awr at ymddygiad y pechaduriaid hyn tu ag at Dduw, a hynny o'r dydd cyntaf y dechreuo ddelio a'n beneidiau, hyd yr amser y cymmerir hwynt i fynu i'r nef. Ac,

1. I ddechrau ar driniaeth arferedig Duw i bechaduriaid. Pan gyntaf y mae'n gweini argyhoeddiad iddynt trwy ei a'r, pa mor ddyeithr y maent yn ymddwyn eu hunain. Ni charant gyffwrdd a'u cydwybodan; ni chwennychant fyfyrto ar yr hyn a fuont, yr hyn ydynt, neu'r hyn sydd debyg i ddyfod o honynt yn ol hyn. Maent yn cyfrif y fath feddyliau yn anwrol, yn niweidiol; am hynny maent yn gwrthod gwrando; Zec. vii. 11. Ac yn awr maent am bob peth yn hytrach na'r gair. Tafarn-dŷ, putteindŷ, chwareu-dŷ, camp, pleserau, cŵsg, neu'r byd, a pheth arall nad ŷnt? fel y gallont wthio ymaith awdurdod gair Duw.

2. Os Daw a ddaw'n awr yn nes i fynu atynt, ac a ddechren sicrhau argyhoeddiad ar y gydwylbod, er nad yw'r cyfryw argyhoeddiad ond y cam cyntaf i ffydd ac edifeirwch; ie ac i fywyd tragywyddol: etto pa ymddiffyniad a wnant i'w anghoŷio, a'i wisgo ymaith. Ie, er eu bod yn awr yn dechren canfod fod yn rhaid iddynt un ai troi ai llosgi: Etto'n fynych y pryd hynny, hwy a ymegniant i ddodi heibio ddychwelyd yn bresennol. Maent yn dadleu

eu bod yn rhŷ ienatuge i ddychwelyd etto; saith mlynedd i ddyfod sydd yn ddigon buan ganddynt, pan f'ont yn hen, neu ar eu clafwely. O pa elyn yw dyn i'w iechydwriaeth! Fe'm perswadir ddarfod i Dduw ymweled a rhai o honoch, ie fwrw tân yn fynych ar eieh cydwybodau trwy ei air; chwithau a fwriasoch ddwfr arno i'w ddiſfoddi, mor gynted ac y medrech. Gristion, pa beth a ddaethai o honot, pe cymmerasai Duw dy omeddiad yn attebiad gan ddywedyd, 'Yn awr dygaf air fy iechydwriaeth at arall, ac efe a'i gwrendy?' Tro bechadur, medd Duw; Arglwydd ni's gallaf ei wrando, medd y pechadur. Tro neu losga, medd Duw: Mi anturiaf hynny, medd y pechadur. Tro, a bydd gadwedig, medd Duw; Ni's gallaf adael fy mhleserau, medd y pechadur—Pechodau melus, bleserau hyfryd, ddifyrwch anwyl, medd y pechadur. Ond pa ras ydyw yn Nuw, i ymresymmu fel hyn â'r pechadur? O amynedd Duw tu ag at bechadur truan! Beth pe dywedai Duw yn awr wrtho, Dos gan hynny at dy bechodau, at dy ddifyrwch, at dy bleserau, a chymmer hwynt i ti'n rhan, dyna fydd dy holl nesoedd, dy holl hap-pusrwydd, a'th holl gyffan.

3. Ond mae Duw yn dyfod drachefn, ac yn dangos i'r pechadur yr angenrheidrwydd o ddychwelyd *yn awr*; yn *awr* neu *byth*: Ie, ac yn dod i'r argyhoeddiad hwn adref mor rymmus, na's geill ei droi heibio. Ond wele un wreichionen o elyniaeth yn codi yn y pechadur etto. Os gorsydd iddo droi yn *awr*, efe a dry un a'i oddi wrth y naill bechod at y llall, oddi wrth rai mawrion at rai bychain, oddi wrth lawer at ychydig, neu oddi wrth y cyfan at un,

ac yno yn aros. Ond, ni's gedŷ argyhoeddiad ef yma: O herwydd paham, efe a drŷ, ysgatfydd, oddi wrth bob halogedigaeth at gyfraith Moses, ac yno yr erys cyhyd ac y gadewir ef gan Dduw, i bwyso ar ei ddaioni ymddangosiadol ei hun. Ac yn awr, deliwech sulw arno, mae'n ymorchestwr mawr dros ddyledswyddau deddfol: Yn awr fe fydd yn gymmydog da, fe dal i bawb ei eiddo, gedŷ heibio dyngu, y tafarn-dŷ, y gamp, a'r difyrwch cnawdol. Efe a ddarllen, a weddia, ac a sieryd am yr ysgrythyr; ac a fydd yn un tra diwyd yn ei grefydd, y cyfryw ag ydyw. Yn awr, efe a rynga fodd i Dduw, ac a dâl iddo am yr holl gamwri a wnaeth i'w erbyn: Efe a'i portha ef a llithoedd, gweddian, addunedau, ymrôad, a llawer yn chwaneg o'r fath ddysgleidiau dan-teithiol a'r rhai hyn; gan berswadio ei hun, ei fod yn awr mewn hwylwynt teg yn myned tu a'r nefoedd: Ac heblaw hynny, mae'n tybied ei fod yn gwasanaethu Duw cystal ac y dichon y goreu yng Nghymru ei wasanaethu. Ond, trwy gydol yr amser hwn, mae fe mor anwybodus o Grist, a'r ystôl y mae'n eistedd arni; ac heb fod yn nes i'r nefoedd nac oedd y Pharisead dall, ond ei fod wedi dyfod i droedio teccaq̄h ffordd i uffern, nac eraill o'i gymmydoglon. "Y mae cenhedlaeth lân yn ei golwg ei hun, er na's glanhawyd oddi wrth ei haffendid," Diar. xxx. 12.

Oni allai Duw yn awr dorri ymaith yn gyfiawn y pechadur hwn, a'i fwrw allan o'i olwg? Onis gallai ei adael yma i'w ddewisiad ei hun, i'w dwyllo gan, ac i syrthio yn ei gyfiawnder ei hun, o herwydd ei fod yn hyderu ynddo, ac yn gwnethur anwiredd, Eze. xxxiii. 13:

Ond gras, rhagflaenol ras sydd yn ei achub. Gwir yw, fod y troad hwn o eiddo'r pechadur (megis y dywedais) yn droad byr o Grist:—Ond,

4. Duw yn y ffordd yma o eiddo'r pechadur a'i dilyn yn drugareg, ac a ddengys iddo fyrra ei weithredoedd, gwagter ei ddyledswyddau, ac amhuredd ei gyfiawnder. Esaia xxxii. 20. Hyn yr wy'n ei ddywedyd am y pechadur y graslawn-fwriadwyd iechydwriaeth ei enaid gan Dduw: Canys efe, trwy efangylaidd oleuni, a flinir yn raddol allan o'r cwbl; efe a wneir i weled oferedd y cyfan: ac mai cyfiawnder personol Iesu Grist, a hwnnw yn unig, yw'r peth a ordeiniwyd gan Dduw, i achub pechadur oddi wrth ddyledus wobr ei bechodau. Ond, wele, y pechadur yn awr, wrth yr olwg a'r teulad o'i ddiddymdra ei hun, yn barod i syrthio i anobaith. Canys er bod ganddo fath o obaith ryfygus am iechydwriaeth, trwy dwyll ei feddwl da o hono ei hun; etto nid oes ganddo ynddo ei hun, feddwl da am ras Duw, ynghyfiawnder Iesu Grist, o herwydd pahan, mae'n penderfynu, Os o ras Duw yn unig y mae iechydwriaeth, trwy'r cyfiawnder sydd yn Nghrist, a bod yr eiddo dyn ei hun yn cael ei gyfiawn wrthod mewn perthynas i'w gyfiawnhâd gyd â Duw, yna y mae wedi ei lwyr fwrw ymaith. Yn awr yr achos o'r soddiaid calon hwn yw, yr olwg ysbrydol a roddes Duw iddo; golwg ar halogedigrwydd ei weithredoedd goreu. Y golwg o'r blaen ar ei anfaesoldeb ydoedd, mewn rhyw festr, yn ei drallodi, ac yn ei yrru at ei weithredoedd da i lonyddu ei gydwybod. O herwydd pahan, dyma oedd ei gynhaliatha'i orphwysfa. Ond

yn awr, wele, Duw wedi tynnu ymaith y rhai hyn oddi tano, ac yn awr mae'n syrthio: ei bethau goreu sydd yn ei adael, ac yn ehedeg ymaith fel y gwlith boreuol, neu aderyn, neur mân ũs a chwalir gan gorwynt, ac fel mwg o'r ffumer, Hos. ix. 11.—xiii. 3.

Heblaw hynny, y datguddiad hwn o wagter i hunan-gyfiawnder, sydd yn dwyn hefyd gyd âg ef ddatguddiad pellach o ddrygioni ei galon, yn ei ragrith, balchder, anghrediniaeth, caledwch, marweidd-dra, a'i hannibendod ymhob ufudd-dod efangylaidd; yr hwn olwg arno ei hun sy'n gorwedd megis maen melin ar ei ysgwyddau, ac yn ei soddi etto ymbhellach i amheuaeth ac ofn damnedigaeth: canys dywedwch wrtho yn awr am dderbyn Crist; efe a ettyb, na's geill. Gofynwch iddo, pa'm nad eill? Attebiff, na fedd efe ddim ffydd, na gobaith yn ei galon. Dywedwch, fod gras yn cael ei gynnyg iddo yn rhad: Efe a ettyb, ond nid oes gennyf fi galon i'w dderbyn. Heblaw hyn nid yw esen cael, yn ol ei dŷb ei hun, ddim tueddiad daionus yn ei enaid, ac am hynny mae'n penderfynu, na pherthyn efe i drugaredd Duw, ac nad oes iddo hawl yngwaed Crist, ac am hynny ni feiddia gredu. O herwydd pahan, megis y dywedais, mae ei galon yn llwfrhâu, a'i feddylliau'n diflannu; mae'n amieu, mae'n anobeithio, ac yn penderfynu na fydd efe byth yn gadwedig.

5. Ond, wele, Duw pob gras, heb ei adael yn y cyfyngder hwn, ond yn dyfod yn nes i fynu atto yn awr nac erioed. Mae'n anfon Ysbryd mabwysiad, y diddanydd bendigedig atto, gan ddywedyd, "Duw cariad yw." Ac am hynny, heb ewyllysio gwrthod

y trallodedig o galon, mae'n peri iddo lefain a gweddio am dystiolaeth o drugaredd i'w enaid—gan ddywedyd, "Fe allai y cuddir chwi yn nydd digofaint yr Arglwydd," Zeph. ii. 3. Wrth hyn y mae'r pechadur yn cymmeryd peth cysur. Etto ni's dichon gael ychwaneg nae sydd ynghrog wrth debygolrwydd yn unig; yr hwn trwy'r amheuaeth nesaf a godo yn ei feddwl, a chwythir yn lân ymaith, a'r enaid a adewir drachefn yn ei thrallod cyntaf, neu ei waeth, i alarus gwynfan o blegid ei chyflwr truenus, ac a dormentir â miloedd o ofnau colledigaeth: canys nid yw'n clywed gair o'r nefoedd, ysgatfydd, dros lawer o wythnosau ynghyd. Yn awr anghrediniaeth sy'n dechreu cael y melstrolaeth drachefn, ac yn dwyn ymaith awch ac ysbryd gweddi, a thueddgarwch i wrando gair Duw. Ie'r diafol hefyd a wasg i mewn gyd â'r meddyliau hyn, gan ddywedyd, Y bydd i'ch holl weddïau, eich gwrando, eich darllen, a'r gymdeithas dduwiol yr ydych yn ei mynych arferyd, gyfodii'ch erbyn yn y faru ddiwedda; ac am hynny gwell yw, os rhaid eich damnio, dewis y lle esmwythaf a ellwch gael yn uffern. Yr enaid, fel hyn, wedi hollawwl ddigaloni, sy'n amcanu gwneuthur fel yr addysgwyd iddo: a chyd â meddyliau llesg, sy'n dechrau diflannu pan el i weddio, neu wrando'r gair. Ond, wele! pan y mae pob gobaith i'r golwg wedi dihoeni, a'r enaid yn dechrau llefain allan, "Rwyf yn marw, 'rwyf yn golledig!"—I mewn ar fyrdder y mae Ysbryd Duw yn dyfod drachefn, gyd â rhyw air bywiol o'r ysgrythyr, ni feddyliaasai yr enaid am dano o'r blaen: yr hwn air sy'n gorchymyn tawelwch yn yr enaid, ac yn gwneuthur

i anghrediniaeth gilio; yn annog i obeithio, a dysgwyl wrth Dduw drachefn. Ysgatsydd y rhydd ychydig o olwg ar Grist i'r enaid, a'i waith bendigedig tros bechaduriaid. Ond, wele, cyn gynted ac y mae grym pethau yn gwisgo ymaith oddi ar y galon, y pechadur sy'n rhoi He i anghrediniaeth, yn cwestiyno trugaredd Duw, ac yn arwydo colledigaeth drachefn: mae efe, hefyd, yn cynnwys meddyliau celyd, am Dduw, ac yn cymmeryd yr annogaethau o'r blaen, am ffansi, twyll, agwag-dŷb yn unig. A pha ham nad yw Duw yn awr yn taslu y pechadur i uffern, am gam-arfer fel hyn ei drugaredd a'i ras? O nage! Efe a drugarha wrth yr hwn y trugarhao, ac a dostoriff wrth yr hwn y tosturio, Rhof. ix. 15. Am hynny, Daioni a thrugaredd yn ddian a'i canlynaent holl ddyddiau ei fywyd; ac efe a breswylia yn nhŷ'r Arglwydd yn dragywydd, Sal. xxxiii. 6.

6. Duw gan hynny, ar ol yr holl gyffrôadau hyn, sydd, drwy ei Ysbryd, yn dyfod at yr enaid drachefn, ac yn dwyn seliedig ras a maddeuant i'r gydwybod; gan dystiolaethu iddi fod ei phechodau wedi eu maddeu, a hynny yn rhad, er mwyn gwaed Crist. Ac yn awr mae'r fath olwg gan y pechadur ar ras Duw yng Nghrist, ac sydd yn hyfryd doddi ei galon â llawenydd, ac â chysur. Yn awr y gwyr yr enaid beth yw ymborthi ar addewidiou; gwyr hefyd, beth yw bwyta ac yfed cig a gwaed Crist trwy ffydd. Yr Ysbryd hyn efe a yrrir gan nerth gras ar ei liniau, iddiolch i Dduw am faddeuant pechodau, ac am obaith o etifeddiaeth ymhlith y rhai a sanoteiddiwyd, trwy'r ffydd yr hon sydd yng Nghrist Iesu. Yn awr mae ganddo dawelwch a thywyniad haul. Yn awr fe yloh ei gamrau ag

ymenyn; a'r graig a dywallt iddo afonydd o-
olew, Job xxix. 6.

7. Ond gwedi hyn, ysgatfydd, dichon yr enaid lwfrhau drachefn: mae'n anghofio y gras hwn a dderbyniodd, ac yn dechreu cynnyddu yn gnawdol; gan ysu drachefn ar ol y byd, celli blas a bywyd pethau nesolaidd: efe a ofidia Ysbryd Duw, a wrthgilia yn druenus, a deiff ymaith ddyledswyddau'r ystafell yn hollawl, neu, yntau, a gynnal y ffurf o honynt yn unig: mae'n waradwydd i grefydd, yn gôfidio calon y rhai sy'n effro, ac yn dynoer o enw Duw, &c. Ond beth a wna'r Arglwydd yn awr? A gymmer efe y fantais hon i ddyfetha'r pechadur? Na wna. A edy efe lonydd iddo yn ei annuwiaeth? Na wna. A adewiff efe iddo ei adferyd ei hun trwy nerth ei wywedigrasusau? Na wna. Pa beth ynteu? Efe a chwilia'r dyn hwn allan, ne's ei gael, a'i ddwyn adref drachefn atto ei hun. "Canyfel hyn y dywed yr Arglwydd, Wele myfi, ie myfi a ymosynaf am fy mhraidd, ac a'u ceisiasf hwynt: Fel y cais bugail ei ddiadell, ar y dydd y byddo ymysg ei ddefaid gwasgaredig, felly y ceisiasf ffinau fy nefaid, ac a'u gwaredaf hwynt o bob lle y gwasgarer hwynt iddo, ar y dydd cymmylog a thywyll. Y golledig a geisiasf, a'r darfedig a ddychwelaf, a'r friwedig a rwymaf, a'r llesg a gryfhaf, a barn y portiaf hwynt," Ezeo. xxxiv. 11, 12, 16.

Fel hyn y gwnaeth â'r dyn a aeth i wared o Jerusalem i Jerico, ac a syrthiodd ymblith lladron; ac fel hyn hefyd y gwnaeth â'r Mab afradlon, yr ydych yn darllen am dano, Luc xv. 11—32.—x. 30—35.

Am ffordd gyffredinol Duw yn ymosyn y

gwrthgiliwr adref, ni lefaraf nemmawr yn bresennol: sef, pa un ydyw efo bob amser yn dryllio ei esgyrn am ei bechodau, megis Dafydd: neu a fydd iddo o blegid eu dwfn dros-eddiadau hyn, eu gadael tros eu holl ddyddiau dan enogrwydd a thywyllwch: neu eu lladd yn awr, fel na ddamnier hwynt yn nydd y farn; megis y gwnaeth A'r rhei'ny yn Corinth, 1 Cor. ix. 30, 31, 32. Mae fe'n ddoeth, ac a wyr pa fodd i chwerwi gwrthgiliad i'r rhai y mae'n eu caru.

Efo a fedr ddryllio eu hesgyrn, ac achub eu heneidiau. Medr eu gosod yn y pwll isaf, yn y tywyllwch a'r dyfnder, ac etto eu haehub. Medr eu lladd mewn perthynas i'r bywyd hwn, a'u cadw etto yn fyw. Ac yn hyn drachefn, yr ymddengys rhyfeddol ras, na adawyd Israel na Juda gan ei Dduw, "er bod eu gwlad hwynt yn llawn o gamwedd yn erbyn Sanct yr Israel," Jer. li. 5.

8. Ond bwrier nad ymddwyn Duw yr un o'r ffyrdd hyn tu ag at y gwrthgiliwr, eithr a dywyna arno drachefn, ac a selia i fynu iddo faddeuant o'i bechodau, yr ail waith, ganddywedyd, "Meddyginiaethaf eu hymchweliad hwynt, caraf hwynt yn rhad," (Hos. xiv. 4.) beth a wna'r enaid yn awr? Yn sier efo a rodia yn sanctaidd ac yn ostyngedig dros ei holl fywyd. Ni wrthgilia byth mwyach, a wna? Geill ddygwydd na wnaiff ddim; neu y gwna: yn gymmwys fel y cynhalier ef gan Dduw. Canys er mai o hono ei hun y mae ei bechod; eithr ei waith yn sefyll sydd o Dduw: ei waith yn sefyll, meddaf, tra mae'n sefyll, a'i gyfodiad os syrth, o Dduw y maent bob un. Herwydd pa ham, os gadewir ef ychydig gan Dduw, yr

adwy nesaf a gaffo, ymaith âg ef drachefn, "A'm pobl i, medd Duw, sydd ar feddwl eilio oddi wrthyf fi," (Hos. xi, 7.) *neu yn ol iaith arall*, ydynt yn *gwyro*, neu'n *dueddol i gilio oddi wrthyf fi*. Pa sawl gwaith y gwrthgilliodd Dafydd, i.e. Jehosaphat a Phedr? 2 Sam. xi.—xxiv. 2 Cron. xix. 1, 2, 3.—xx. 5. Mat. xxvi. 69—71. Gal. ii. 11, 12, 13. Megis hefyd yn y 3ydd o Jeremia y dywedir, "Ond ti a bsteiniaist gyd â chyfeillion lawer; etto dychwel attaf fi, medd yr Arglwydd." Dyma ras! Cynnifer o weithiau ac y mae'r enaid yn gwrthgilio, cynnifer o weithiau y mae yn ei ddwyn yn ol drachefn. (Yr enaid a gedwir trwy ras yr wy'n ei feddwl.) Mae'n adnewyddu ei faddenant, ac yn eu hamhlau hwynt. "Wele, hyn oll a wna Duw ddwy-waith neu dair, â dyn," Job xxxiii. 29.

9. Ond gwelwch etto fwy o ras! Llefaraf yma am grwydriadau calon, ac am gam-ymddygiadau beunnyddiol: fy meddwl yw, y gwendidau cyffredinol hynny ac sydd ynglŷn wrth y goreu o'r Saint, ac yn gorphwys ar eu gweithredoedd glanaf. Nid fy mod yn amcanu eu crybwyll oll yn neillduol, o blegid hynny a fyddai yn dasg anmhosibl: eithr yr ychydig hyn a enwaf, megis meddyliau bydol, meddyliau aflan, meddyliau isel a rhŷ wael am Dduw, am Grist, am yr Ysbryd, y gair, ffyrdd, ac ordinhadau Duw; trwy'r hyn y mae'r cristion yn troseddu lawer gwaith, os nad allaf ddywedyd: lawer cant o weithiau, rai prydiau, yn y dydd: i.e. am ddim ar a wn i, mae rhai saint (heb fod hir oes iddynt chwaith) a raid iddynt dderbyn, cyn yr eloant i'r bywyd, fliwnau o faddenant gan Dduw am y pethau hyn; a

phob. maddeuant sydd weithred o ras, trwy'r prynedigaeth sydd yngwaed Crist. Deng waith a thrugain seithwaith yr ydym yn pechu yn y dydd, weithiau, yn erbyn ein brawd, Mat. xviii. 21, 22. Ond pa faint mwy yr ydym yn pechu yn y dydd hwnnw yn erbyn Duw? Arglwydd, "Pwy a ddeall ei gamweddau? glanhâ fi oddi wrth fy melau cuddiedig," Sal. xix. 12. A thrachefn, "Os creffi ar anwireddau, Arglwydd; O Arglwydd pwy, a saif? Ond y mae gyd â thi faddenant fel i'th ofner," Sal. cxxx. 3, 4.

Ond i grybwyll rhai o honynt: Weithiau maent yn amman hanfod Duw; neu'n ynfyd ofyn, Pa fodd y daeth efe i fod ar y cyntaf? Weithiau maent yn cwestiyno gwirionedd ei air, ac yn amman cyd-gordiad yr unrhyw, am na fedr eu calonau deillion a'u meddyliau tywyll ei gyd-gymmodi a'i gilydd. Ie, holl brif-wirioneddau sy'n agored weithiau i gerydd eu hanghrediniaeth a'u dldduwiaeth megis yn bendifaddef, Pa un a oes y fath Berson a Christ? Y fath beth a dydd y farn; neu pa un a fydd nesoedd ac uffern ar ol hyn, ai ni bydd? Ao mae Duw yn maddeu yr holl bethau hyn trwy ei ras. Pan y maent yn credu y pethau uchod, yna hefyd maent yn pechu o eisiau meddyliau parchus, uchel, a sanetaidd am danynt, megis y dylent. Maent yn pechu hefyd, wrth gynnwys meddyliau rhy, rhy dda am danynt eu hunain, am bechod, ac am y byd. Weithiau, (gadewch i mi ddywedyd yn *fynych*) maent yn edrych heibio i bechod gwybodus yn ormod. Nid ydynt yn wlo, megis y dylent, o herwydd gwendidau eu cnawd: Y tueddiad ysol y maent yn gael yn eu calonau ar ol oferedd y byd sydd, yn rhŷ fynych, yn myned heibio iddynt, heb

edifeirwch o'i blegid—Nid wyf yn dywedyd nad y'nt yn galaru o'i herwydd yn y cyffredin:—Ond yr holl bethau hyn, O pa mor fynych y mae Duw yn eu madden, trwy gyfoeth ei rad ras!

Maent yn pechu o herwydd nad ydynt yn rhodio yn addas i'r trugareddau a dderbyniasant; i'e maent yn dyfod yn fyr yn eu diolchgarwch i Dduw am danynt. I'e y pryd hynny pan maent wresoccaf yn cydnabed, mor anhaeddiannol ydynt o honynt. Hefyd pa mor lleied o'u nerth a dreulir i'w ogoniant ef, yr hwn sy'n tywallt ei fendithian yn helaeth i'w mynwesau. Ond oddi wrth yr holl bechodau hyn maent yn gadwedig trwy ras.

Maent yn pechu yn y cyflawniad goreu o'u dyledswyddau ysbrydol. Ni weddiant, ni wrandawant, ni ddeallant, ni roddant elusen, ni ddeuant at fwrdd yr Arglwydd, neu bethau sanctaidd a gorchymynedig eraill gan Dduw, ond yn, a chyd â llawer o oerfelgarwch, marweidd-dra, crwydrad calon, anwybodaeth, camamgyffrediadau, &c. Maent yn anghosio Duw, tra maent yn gweddio arno; yn anghosio Crist, tra'r ydynt wrth ei fwrdd; yn anghosio ei air, tra maent yn ei ddarllen, neu ei wrando.

Pa mo'r fynych y maent yn gwnenthur addunedau i Dduw, ac ar ol hynny yn ei torri? I'e, neu os cadwant adduned mewn golwg, pa mor gymaint y mae eu calon, i'e yn grwg-pach eu cyflawni? Pa raso y maent wrth y groes? A pha mor anewyllysgar ydynt i golli'r ychydig sydd ganddynt tros Dduw; er mai oddi wrtho ef y mae'r cyfan sydd ganddynt, i'w ogoneddu â hwynt? Y pethau hyn oll, a chymaint fil o weithiau yn 'chwaneg, sydd

yn trigo ynghnawd dyn, a hwy a ânt cŷn gyt-
ted oddi wrthynt eu hunain' ac oddi wrth eu
llygredd: Ie, haws iddynt dorri eu cnawd
oddi wrth eu hesgyrn, na'r cynnyrfaeau hyn
o bechod oddi wrth eu cnawd. Y rhai'n a
fyddant gyd â hwynt ymhob dyledswydd, sef
yn eu meddyliau, ie mor fynych ac yr edrych-
ant, y meddyliaint, y clywant, y llafarant; maent
gyd â hwynt yn enwedigol, pan fo'r dyn yn
amcanu rhyw ddaioni trwy hynny. "Yr ydwyf
fi (medd Paul) yn cael deddf, a mi yn ewyllys-
io'gweuthur da, fod drwg yn bresennol gyd â
mi," Rhuf. vii. 21. A Duw ei hun sy'n achwyn,
Fod holl feddylfryd calon dyn, yn unig yn
ddrygonus bob amser, Gen. vi. 5.

Trwy'r pethau hyn, gan hynny, yr y'm yn
wastadol yn halogi 'n hunain a phob un o'n
gweithredoedd; hynny'r wyf yn ei feddwl ym
marn y gyfraith. Yr y'm yn cymmysg anwir-
edd â'r pethau hynny a gyssegrwn i'r Arglwydd.
"Canys oddi mewn, allan o galon dynion, y
daw drwg-feddyliaid, tor-priodasau, putein-dra,
hofruddlaeth, lladradau, cybydd-dod, drygioni,
twyll, anlladrwydd, drwg-lygad, cabledd, balch-
der, ynfydrwydd: Yr holl bethau hyn sydd
yn dyfod oddi mewn, ac yn halogi dyn," Marc
vii. 21, 22, 23. Yn awr beth a ddichon waredu
yr enaid oddi wrth y pethau hyn, oud gras?
"Trwy ras yr ydych yn gadwedig."

*CWEST. V. Beth allai fod y Rheswm i Ddew-
ddewis cadw pechaduriaid trwy Ras, yn hytrach
na thrwy un modd arall?*

YR wyf yn dyfod yn awr i ateb y pummed
cwestiwn; sef i ddangos pa'm y mae Duw
yn cadw y rhai a gedwir, trwy ras, yn hytrach
na thrwy un modd arall.

Yn gyntaf, Mae Duw yn ein cadw trwy ras, o blegid wedi dyfod pechod i'r byd, ni's geill ein cadw un ffordd arall. Pechod a throsgedd ni's gellir ei symmud ymaith, ond trwy ras Daw yng Nghrist. Pechod yw, trosgeddiad cyfraith Duw, yr hwn sydd yn berffaith gyfiawn. Cyfiawnder anfeidrol ni's gellir ei foddloni â'r taledigaeth a ddichon dyn ei wneuthur: o blegid hynny pe gall'sei, ni buasai raid i Grist ei hun farw. Heblaw hyn, dyn wedi pechu, a thrwy hynny ei halogi ei hunan, ei holl weithredoedd ydynt weithredoedd dyn halogedig. Nage, ymhellach, y goreu o'i weithredoedd a halogir gan ei ddwyllaw ei hun, wrth ei gwneuthur. Eu gweithredoedd, gan hynny, ni's gallant fod yn daledigaeth cymmwys dros bechod. Heblaw hynny, i gadarnhau fod Duw yn achub dyn halogedig, er mwyn ei halogedig ddyledswyddau, (*canys felly, meddaf, y mae holl waith ei ddwyllaw*. Hag. ii. 14.) beth yw ond dywedyd, fod Duw yn derbyn un weithred halogedig yn foddlonrwydd am un arall. Eithr Duw, fe o'r cynfyd a dystiolaethodd y modd y mae'n ffeiddio offryman anmherffaith, am hynny ni's gellir trwy un modd ein gwaredu oddi wrth bechod, ond *trwy ras*, Rhuf iii. 24.

Yn ail, I haeru y gellir ein gwaredu trwy ryw ffordd arall, heblaw gras Duw; beth ydyw ond i wrth ddadleu yn erbyn doethineb a synwyr Duw, yn yr hyn y bu yn helaeth, tu ag at y rha! a achubodd efe trwy ras, Ephes. i. 5—8. Ni fedrodd ei ddoethineb a'i synwyr gael allan un ffordd arall, am hynny fe ddewisodd ein cadw ni trwy ras.

Yn drydydd, Rhaid yw ein cadw yn unig trwy ras; os amgen fe ganlyn, fod Duw yn

gyfnewidiol yn ei amcanion, canys felly yr amcanodd efe er cyn seiliad y byd. Am hynny nid yw yn ein hachub, nac yn dewis ein cadw un ffordd arall amgenach na thrwy ras, Ephes. i. 3, 4—iii. 8—11. Rhuf. ix. 23.

Yn bedwerydd, Pe cadwid dyn ryw ffordd arall, heblaw trwy ras, Duw a siommid yn ei amcanion i dorri ymaith ymfrost, oddi wrth ei greadur. Eithr amcan Duw i dorri ymaith ymfrost oddi wrth ei greadur ni's gellir ei rwystro, neu ei siommi. Am hynny ni cheldw efe ddyn trwy ddim moddion eraill, namyn *trwy ras*. Efe a amcanodd, meddaf, na chai un cnawd orfoleddu ger ei fron ef; ac am hynny eu gweithredoedd a wrthodir ganddo. "Nid o weithredoedd, fel nad ymfrostia neb," Ephes. ii. 9. "Pa le gan hynny y mae gorfoledd? Efe a ganwyd allau. Trwy ba ddeddf? ai deddf gweithredoedd? Nag è, eithr trwy ddeddfffydd," Rhuf. iii. 27.

Yn bummed, Duw a ordeintodd i ni fod yn gadwedig trwy ras, fel y cai efe y mawl a'r gogoniant o'n biechydwrïaeth. "Er mawl gogoniant ei ras ef, trwy'r hwn y gwnaeth ni yn gymmeradwy yn yr anwylyd," Eph. i. 6. Yn awr ni chyll Duw mo'i fawl, a'i ogoniant ni rydd efe i arall, Esaia xlii. 8. Am hynny nid yw Duw yn dewis cadw pechaduriaid, namyn *trwy ei ras*.

Yn chweched, Duw a ordelniodd, ac sydd yn dewis ein cadw trwy ras, o herwydd pe ba'i un ffordd arall yn weledig, etto dyma'r ffordd ddiogelaf, ac sydd yn sicrhau yr enaid oren. "Am hynny o ffydd y mae, fel y byddai yn ol gras; fely byddai yr addewid" (sef addewid o etifeddiaeth dragywyddol) "yn sicr i'r holl

had." Rhuf. iv. 16. Ni's gallai un ffordd arall fod yn sicr. Hyn sydd eglur oddi wrth Adda, yr Iuddewon, ac (mi chwanegaf) yr angylion syrthiedig: y rhai wedi eu troi i ffordd arall, chwi welwch, mewn byr amser, beth a ddaeth o honynt.

I fod yn gadwedig trwy ras, sy'n cyfrif, Fod Duw wedi cymmeryd iechydwriaeth ein heneidiau i'w law ei hun. Ac yn sicr mae'n ddio-gelach yn llaw Duw, na'r eiddo'm ni. Oddi yma ei gelwir Iechydwriaeth yr Arglwydd; iechydwriaeth Duw; iechydwriaeth, a hynny o Dduw.

Pan mae'n hiechydwriaeth yn llaw Duw, efe ei hun sydd wedi ymrwymo i'w gyflawni trosom ni.

1. Yma y mae trugaredd Duw wedi ymrwymo trosom, Rhuf. ix. 5.

2. Yma y mae doethineb Duw wedi ymrwymo trosom, Ephes. i. 7, 8.

3. Yma y mae gallu Duw wedi ymrwymo trosom, 1 Pedr. i. 3—5.

4. Yma y mae cyflawnder Duw wedi ymrwymo trosom, Rhuf. iii, 24, 25.

5. Yma y mae sancteiddrwydd Duw wedi ymrwymo trosom, Sal. lxxxix. 30—35.

6. Yma y mae gofal Duw wedi ymrwymo trosom; a'i olwg gwyliadwrs sydd trosom bob amser er daioni, 1 Pedr v. 7. Esaia xxvii. 1, 2, 3.

Beth a ddywedaf ymhellach?

1. Gras a'n cymmer i ffafr Duw, a hynny pan fyddom yn ein gwaed, Ezec. xvi. 7, 8.

2. Gras a ddichon ein gwneuthur yn blant, er ein bod wrth natur yn elynion, Rhuf. ix. 25, 26.

3. Gras a ddichon wneuthur yn bobl i Dduw, y rhai nid oeddynt bobl i Dduw, 1 Pedr. ii. 9, 10.

4. Gras nid ymddiried ein bŷchydwrïaeth i'n dwylaw ein hunain. "Wele ni roddes efe ymddiried yn ei Saint," Job xv, 15.

5. Gras a fedr fadden ein hannuwioldeb, ein cyfiawnhau a chyfiawnder Crist; medr ddodi Ysbryd Crist ynom; medr ein cyfodi i fynu pan f'om ar lawr; medr ein iachau pan f'om yn archolledig; medr amlhau maddeuant, pan ydym ni (trwy wendid) yn amlhau trosedd; Beth a ddywedaf?

1. Gras a thrugaredd fydd yn dragywydd.

2. Mae wedi ei adeiladu yn dragywydd.

3. Mae'n ddifyrwech Duw.

4. Mae'n gorfoleddu yn erbyn barn.

5. A'am hynny, y ffordd ddiogelaf a siqrâf o iechydwrïaeth ydyw: o herwydd pa ham y dewisodd Duw ein cadw trwy ras a thrugaredd, yn hytrach na thrwy un ffordd arall. Esaus xliii. 25.—xliv. 2, 4.—lv. 7, 8. Rhuf. iii. 24, 25. Sal. xxxvii. 23.—cxxxvi. &c.

Yn seithfed, Rhaid ein cadw trwy ras Duw, os amgen ni chaiff efe mo'i ewyllys. Y rhai ydynt gadwedig a rhagluniaethodd efe i fabwyniad trwy Iesu Grist iddo ei hun, yn ol boddlonrwydd ei ewyllys ef, er mawl a gogoniant ei ras, Ephe. i. 5. 6.

1. Ond os ei ewyllys ef yw, i ddynion fod yn gadwedig trwy ras; yna i fyfyrlo am ffordd arall, sydd yn erbyn ewyllys Duw. Oddi yma y rhai sy'n celsio gosod eu cyfiawnder eu hunain (Rhuf. x. 3.) a gyfrifir yn wrthwynebwyr i gyfiawnder Duw, ac yn ddiadarostyngedig iddo: hynny yw, i'r cyfiawnder a ewyllsiodd efe, ymha un, yn unig, yr ydym yn gadwedig trwy ras.

2. Os ei ewyllys yw i ddynion fod yn gad-

wedig trwy ras; yna ei ewyllys ydyw, fod dynion yn gadwedig trwy ffydd yn y Crist hwnnw a arfaethwyd gan ras. Gan hynny, y rhai a ymfynasant am gyfiawnhad mewn ffordd arall, a syrthiasant yn fyr, ac a goflwyd wedi'r cyfan o iechydwrriaeth a arlwywyd gan Dduw, i ddynion trwy ras, Rhuf. ix. 31---33.

3. Nid yw Duw yn ewyllysio fod i ffydd gaef ei wneuthur yn ofer, a'i addewid fyned yn ddirym. Gan hynny, hwynt hwy o gyfiawnder y ddeddf a fwrir ymaith. "Canys os o'r ddeddf y mae yr etifeddiaeth, nid yw hayach o'r addewid; ond Duw a'i rhadroddodd i Abraham trwy'r addewid," Rhuf. iv. 14. Gal. iii. 18.

4. Nid yw Duw yn ewyllysio i ddynion fod yn gadwedig trwy eu nerth naturiol eu hunain, ond yr holl weithredoedd deddfol y mae dynion yn eu gwneuthur i fod yn gadwedig trwyddynt, gweithredoedd galluoedd natur ydynt; am hynny y gelwir hwynt gweithredoedd y cnawd, Gal. iii. 3. Phil. iii. 3. Ond nid yw Duw yn ewyllysio cadw dynion trwy y rhai hyn, na thrwy ddim arall onid trwy ras.

Yn wythfed, Rhaid ein cadw trwy ras, os amgen prif-golofnau a seliau iechydwrriaeth nid yn unig a ysgydwir, ond hefyd a ddadymchwelir; sef etholedigaeth, y cyfammod newydd, Crist, a gogoniant Duw. Ond y rhai hyn ni ddadymchwelir mo'nynt; am hynny rhaid ein bod yn gadwedig trwy ras.

1. Etholedig, yr hon sy'n cymmeryd gŵafael ar ddynion trwy ras Duw; efe, a fwriadodd i hynny sefyll. Rhuf. ix. 11. "Y mae cadarnsail (sef etholedigaeth) Duw yn sefyll," 2 Tim. ii. 19. Am hynny rhaid bod dynion yn gadwedig, trwy rinwedd etholedigaeth gras.

2. Y cyfammod gras, rhaid i hwnnw sefyll; "Y brodyr, dywedyd yr ydwyf ar wedd ddynol; cyd na byddo ond ammod dyn, wedi y cadarnhaer (a hyn sydd trwy farwolaeth y testamentwr, Heb. ix. 17.) nid yw neb yn ei ddirymmu, neu yn rhoddi atto." Gal. iii. 15. Am hynny, rhaid bod dyn yn gadwedig trwy rinwedd y cyfammod gras.

3. Crist, yr hwn yw dawn gras Duw i'r byd, rhaid iddo ef sefyll; o herwydd ei fod yn aylfaen safadwy, Esaus xxviii. 16. 17. Yr un ddoe, heddyw, ac yn dragwydd, Heb. xiii. 8. Am hynny, rhaid bod dynion yn gadwedig trwy ras, trwy'r prynedigaeth sydd yng Nghrist.

4. Gogoniant Duw, rhaid i hwnnw hefyd sefyll; sef gogoniant ei ras, hwnnw ni rydd efe i arall. Am hynny, rhaid bod dynion yn gadwedig felly oddi wrth y llid a fydd, fel, yn eu hiechydwrïaeth, y chwanego fawl i ogoniant ei ras ef.

Yn namfed, Ni ddichon fod onid un ewyllys yn ben yn ein hiechydwrïaeth; eithr ni chaiff hwnnw fod byth yn ewyllys dyn, onid Duw. Am hynny rhaid bod dyn yn gadwedig trwy ras. Iean i. 11. 12. Rhuf. ix. 16.

Yn ddegfed. Nid eill fod onid un cyfiawnder i gadw pechadur. Ond ni chaiff hwnnw fyth fod yn gyfiawnder dynion, onid Crist. Am hynny rhaid bod dynion yn gadwedig trwy ras, ac sy'n cyfrif y cyfiawnder hwn i'r neb y mynno.

Yn unfed-ar-ddeg, Nid eill fod onid un cyfammod, trwy'r hwn y mae'n rhaid i ddynion fod yn gadwedig: ond ni chaiff hwnnw fyth fod yn gyfammod y ddeddf, o herwydd ei wendid a'i amherffeithrwydd. Gan hynny rhaid

Med dyn yn gadwedig trwy'r cyfnewid. gas, trwy'r hwn y bydd Duw yn drugarog wrth ein hanghysfawnderau; a'n pechodau a'n hamweddau ni chofia ddân o honiut mwynach, Heb. xiii, 12.

OL-'SGRIFEN.

Y CHYDIG o eiriau mewn ffordd o ddeffnydd, a thyna fydd diwedda.

DEFN. I. Pa gentaf, A'i trwy ras Duw y mae iechydwrtaeth pechadur? Gwelwch gan hynny yma, pa ham nad yw Duw yn derbyn rhithweddau personol dynion, megis rhai o'u cyflwrhad, wrth eu dwyn i sgoutant. A ddwyddais rhithweddau personol? Pa fodd y dyhon fod ganddynt addim rhithwedd ta ag ar Dduw, a hwystru yn elynion iddo yn eu meddwl trwy weithredoedd drwg? Dynion, yn wir tu ag at eu gilydd, sy'n ymddangos rai yn waeth, ac eraill yn well wrth natur. Eithr tu ag at Dduw maent yr un ddull i gyd; yn fwrw mewn camweddau a phechodau.

Bydded i ni gan hynny ymofya dracheta, a'i trwy ras, yn wir, y mae dynion yn gadwedig? Fmagu hynny y gwelwch yr achos, pa ham y rhed troedigaeth yn ol y gradd hynny ymhlith melbion dynion, na ddychwelir neb o blegid eu gweithredoedd da, ac nid gwrthodir hwynt am eu gweithredoedd drwg: ond yn unig cynnifer o bob un, a chynnifer yn unig a ddygir adref at Dduw, ac a welo gras fod yn dda i ddwyn atto.

1. Ni dderbynir neb o blegid eu gweithredoedd da; pe amgen nid achubid hwynt trwy

ras, ond trwy weithredoedd: Gweithredoedd a gras, megis y dangosais i chwi, ydynt, yn y matter hwn, yn wrthwyneb i'w gilydd. Os ceddwir dyn trwy weithredoedd, yna nid trwy ras: os trwy ras, yna nid trwy weithredoedd, Rhuf. xi. 6.

Na achubir neb gan Ddew o herwydd eu gweithredoedd da, sydd amlwg, nid yn unig am ei fod yn tystiolaethu ei ffeidd-dra o hynny ond hefyd am iddo wrthod y personau a anrhiodd ymddangos o'i flaen yn eu gweithredoedd da eu hunain, am gyfiawhad. Hyn a dangosais i chwi o'r blaen.

2. Ni wrthodir dynion am eu gweithredoedd drwg: Hyn sydd amlwg oddi wrth Manasseh—llofruddion ein Harglwydd—y gwyr y datllenwch am danynt yn y xix. o'r Actau, a flawer eraill; pechodau pa rai oeddynt o' man ddyfied lliw, a phechodau'r gwaethaf o ddynion. 2 Cron. xxxiii. 2, 12. Act. ii. 23, 44. —xix. 19.

Gras yn iechydwriaeth pechadur, sy'n bentaf yn golygu arfaeth Duw: gan hyuny y neb y mae'n ei gaet yn yr arfaeth honno, a gyfiawnha yn rhad, trwy'r prynedigaeth sydd yng Nghrist Iesu.

Ar droedigaeth Saul, Ananias o Ddamascus a ddug i mewn achwynlaeth ofnadwy yn ei erbyn, ger bron yr Arglwydd Iesu, gan ddywedyd, "O Arglwydd, mi a glywais gan lawer am y gwr hwn, faint o ddrygau a wnaeth efe i'f saint di yn Jerusalem: Ac yma mae ganddo awdardod oddi wrth yr arch-offeiriaid, i'rwyma pawb sy'n galw ar dy enw di." Ond beth a ddywed yr Arglwydd wrtho? "Dos ymaith; y mae hwn yn llestr etheledig i mi," Act. ix.

13, 14, 15. Ni chai creulondeb a chynddeirlog-rwydd y gwr hwn luddias ei droedigaeth, o herwydd mai llestr etholedig ydoedd. Nid yw gweithredoedd da dynion yn achos, gyd â Duw o'u derbyniad, na'u gweithredoedd drwg yn achos o'u gwrthodiad; fy meddwl yw, y rhai trwy dyniad y Tad, sy'n dyfod at Iesu Grist am fywyd. Dywed ein Harglwydd am y cyfryw rai, Na's bwrir hwynt allan ddim, Ioan vi. 37.

Yn ail, A ydyw iechydwriaeth y pechadur o ras Duw? Yma, gan hynny, y gwelwch yr achos, pa ham y gwneir i rai pechaduriaid ystyfnig wrth natur, blygu ac ymostwng i Dduw eu hiechydwriaeth. Gras sydd yn eu cymmeryd i weithredu, o herwydd iddo eu hamcannu i'r peth hyn. O herwydd hynny cymmerwyd rhai o'r cenhedloedd o blith eraill. Daw a roddodd iddynt edifeirwch i fywyd: o blegid iddo eu cymmeryd o blith eraill drwy etholedigaeth agalwedigaeth er mwyn ei enw, Act xi. 18.—xv. 14. Y dynion hyn nid oeddynt bobl, a wnaethpwyd yn bobl i Dduw; a'r rhai hyn nid oeddynt yn anwyl o ran eu gweithredoedd, oeddynt yn anwyl trwy ras Duw. "Mi a aliwaf yr hwn nid yw bobl i mi, a'r hon nid yw anwyl yn anwyl," Rhuf. ix. 25. Maent o feddyliau cyndyn: ond hwy ydynt bobl ar ba rai y mae'r Arglwydd yn dyrchafu cyfoeth ei ras: am hynny hwy a wneir yn ewyblysgar yn nydd ei nerth, ac agredant trwy ras, Sal. cx. 3. Act xvii. 18. Ond a ydyw enogrwydd a baich pechod yn eu llethu felly i lawr, fel na allent, mewn un modd, gyfodi eu hunain i fyan? Bydd i Dduw, trwy ragorol fawredd ei nerth, trwy'r hwn y cyfododd efe Grist oddi wrth y meirw, weithio hefyd yn eu heneidiau hwynt trwy

Ysbryd y gras, i beri iddynt gredu, a rhodio yn ei lwybrau ef, Ephes. i. 18. 19, 20.

St. Paul sydd yn mynegi i ni, mae trwy ras Duw yr ydoedd yr hyn ydoedd, (1 Côr. xv. 10.) "Ai ras ef (medd efe) yr hwn a roddwyd i mi, ni bu yn ofer." Y dyn hwn a gadwodd bob amser yn ei feddwl goffadwriaeth wresog o'r hyn ydoedd gynt wrth natur, ac hëfyd y modd y chwanegodd at ei ddrygioni trwy ei weithredoedd. Ië ymhellach, efe a benderfynodd yn ei enaid ei hun, oni buasai i Dduw trwy ei anrhaethol ras ddodi terfyn ar ei yrfa annawiot, y collasid ef yn ei anwiredd. Oddi yma y mae fe'n gosod ei alwedigaeth a'i droedigaeth wrth ddrws trugaredd Duw. "Pan welodd Duw yn dda (medd efe) yr hwn am neillduodd i o groth fy mam, ac a'm galwodd i trwy ei ras, i ddatguddie ei Fab ef ynof fi," Gal. i. 14, 15. Ac oddi yma drachefn y mae fe'n adrodd, fel y derbyniodd ras ac apostoliaeth. Gras i gyfnewid ei enaid, a doniau ac awdurdod apostol, i bregethu efengyl gras Duw.

Y dyn bendigedig hwn sy'n cyfrif y cyfan i ras Duw.

1. Mae'n cyfrif ei alwedigaeth i ras Duw.
2. Mae'n cyfrif ei apostoliaeth i ras Duw.
3. Ei holl lasur yn y gorchwyl hwnnw mae'n ei gyfrifi i ras Duw.

Y gras Duw hwn, oedd yr un ac oedd yn achub o'r dechreuad.

1. Noa a gafodd ras yngolwg yr Arglwydd; ac am hynny a alwyd ac a gadwyd rhag y dilaw, Gen. vi. 7, 8.

2. Abraham a gafodd ras yngolwg yr Arglwydd; ac am hynny a alwyd allan o'i wlad ei hun, Gen. xii, 1, 2.

3. Moses a gafodd ras yngolwg yr Arglwydd; am hynny ni's gellir ei ddilên allan o Lyfr Duw, Ees. xxxiii. 12, 17.

Ni's gellir dych'mygu ychwaith fod y dynion hyn, cyn i ras gymmeryd gafael arnynt; ya well nag eraill, canys yna ni achubasid hwynt trwy ras; ni chawsai'r llywodraeth a'r gogoniant o'u hiechydwriaeth. Ond megis y dywed St. Paul am dano ei hun, ac am y rhai a gadwid trwy ras yn ei ddydd ef, "Beth, gan hyany, aydym ni fwy rhagorol? Nac ydym deim. Canys ni a brofasom o'r blaen fod pawb, luddewon a Groegwyr, dan bechod," Rhuf. iii. 9. Felly y gellir dywed- yd am y bendigedigion hyn. Canys y diwedd- glo hwn, yn wir, sydd yn gyffredinol, ac yn cyr- raedd holl blant dynion, lesa Grist ei hun yn unig, yn neilltuo. Ond,

Yn drydydd, Ai o ras Duw y mae iechydwr- iaeth pechadur? Yma, gan hyany, y gwelwch yr achos, pa ham yr adferir un gwrthgiliwr, ac ac y cyfr-gollir y llall yn ei wrthgiliad.

Yr ydoedd gras i Lot, ond nid yw wraig; am hynny y gadawyd hi yn ei throedd: yr ydoedd gras i Jacob, ond nid i Esau; am hynny y gadawyd Esau yn ei wrthgiliad,—ond Jacob a gafodd drugaredd wedi'r cyfan. Yr ydoedd gras i Dafydd, ond nid i Seni; am hynny y cafodd Dafydd drugaredd,—ond Saul a gyfr-gollwyd yn ei wrthgiliad. Yr ydoedd gras i Pedr, ond nid i Judas; am hynny Judas a gollir yn ei wrthgiliad, a Phedr a achubar oddi wrth ei bechod. Nid yw'r testyn hwnnw yn aefyll yn dda i bob, ond y rhai etholedig trwy ras. "Nid arglwyddiaetha pechod arnoch chiwt; o blegid nid ydych chiwt dan y ddredd, eithr dan ras." Rhuf. vi. 14.

...Diddan rhai ddywedyd, gael edifeirwch yn y nath, ond nid yn y llath. Wel, ond pwy a ganiataodd ac a roddodd edifeirwch i hwnnw? Yr Anglwydd a dredd ac a edrychoedd ar Pedr: ni throdd i edrych ar Judas. Ie yr Anglwydd a ragfynegodd i Pedr cyn ei gwythp, y canlyniad efe ef i deyrnas nefoedd; eithr y gwadai efe ef yn gyntaf: ond wedi'r cyfau na thraliodai ei gulon—hyany yw, na lwyr anobeithiai; o blegid ei fod ef yn myned i barotellu iddo, ac y deuai drachefn, gan ei gymmeryd ef at ei hah, Ionhath. 26, 28.—xiv. 1, 2, 3. Gair bendigedig yw drwanw yn Sal. xxvii. 23, 24. "Yr Anglwydd a ffordda garddediad gwrda; a da fydd ganddo ei ffordd ef: eriddo gwympo, ni llysofwir ef i lawr; camys yr Anglwydd sydd yn ei gynnal ef allaw."

Darn. II. Fy all ddesnydd agatff fod i'r rhai athrit yn eu heneidiau, wrth yr olwg a theolad o'n pechodau.

Yn gyntaf, A ydyw y rhai a gadwir yn gadwedig trwy ras? Yna y rhai a fynnent esmwythas eu cydwybedau euog, myfyriant ar athrawiaeth rhad ras.

Prif-amean Satan ydyw cadw'r pechadur yn anheimpladwy o'i bechodau, neu os gwna Duw efe a deimpladwy o honynt, yna i guddio ac i gadw allan o'r golwg athrawiaeth felus gha Duw, trwy ba na yn unig y mae'r gydwybod yn cael iechyd a gwelliant. Camys diddanwch trwyddol a gobaith da a roddir trwy ras, 2 Thes. ii. 16. Pa fodd y gwir esmwytheir, gan hynny, gydwybod y pechadur llwythog, os na chenfydd efe ras Duw?

Myfyriwch, am hynny, ar yr athrawiaeth hon o ras Duw. Bwrw fod asfechyd arnat, yr hwa

ni wellheir trwy'r cyfryw a'r cyfryw feddyginiaeth; y radd gyntaf tu ag at dy iachâd, fyddat gwybod am yr iawn feddyginiaeth. Yr ydwyf yn sicr fod hyn yn wir mewn perthynas i'r mater yn llaw. Y radd gyntaf tu ag at iachau cydwybod glwyfus, yw i ti adnabod gras Duw; yn enwedig y gras perthynasol i'th gyfiawnhad oddi wrth felidith y gyfraith ger-ei fron ef.

Dyn dan gydwybod glwyfus, sy'n naturiol i bwyso ar weithredoedd y gyfraith; ac yn meddwl y boddlonir Duw â rhyw beth a wnel efe. Pan y mae'r gair yn dywedyd, "Trugaredd yr ydwyf yn ei ewyllysio, a nid aberth; canys ni ddaethum i alw rhaŷ cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch," Mat. ix. 13.

O herwydd pa ham, myfyria ar ras Duw. Canys da (medd yr apostol) yw bod y galon wedi ei chryfhau â gras," Heb. xiii. 9. Gan faddwl, wrth hynny, nad oes dim eadarnid yn yr enaid i'w gynnal i fynu, ond trwy adnabyddiaeth o ras Duw.

Dywedais fod dyn a'i gydwybod yn glwyfus, yn dueddol i bwyso ar weithredoedd y ddeddf. Rhaid i ti, gan hynny, fyfyrto yn fanylach ar ras Duw. Ie myfyrio arno yn gywir, nid mewn dychymmygiad yn unig, ond hefyd mewn ymarferiadau, i fedru ei wahanjaethu oddi wrth y ddeddf. "Canys y gyfraith a roddwyd trwy Moses, ond gras a'r gwirionedd a ddaeth trwy Iesu Grist," Ioan i. 17. Myfyria arno, meddaf, yn y fath fodd, ac i fedru ei wahanjaethu, nid yn unig oddi wrth y ddeddf, ond oddi wrth yr holl bethau hynny ac y mae dynion, mewn ffordd o gabledde yn ei alw yn ras Duw.

Mae llawer o bethau ac y mae dynion yn ei alw yn ras Duw, a'r nad yw felly.

1. Y golenni a'r gwybodaeth sydd ymhob dyn.

2. Yr ewyllysgarwch naturiol hynny sydd mewn dyn i fod yn gadwedig.

3. Y gallu hwnnw ac sydd mewn dyn wrth natur i wneuthur rhyw beth (fel y tybia efe) ta agat ei iechydwriaeth.

Yr wyf yn enwi y tri hyn. Y mae hefyd amryw bethau eraill a fyn rhai ei deitlo yn ras Duw. Ond cofiwch chwi, mai gras Duw yw ei ewyllys da a'i fawr gariad i bechaduriaid yn ei Fab Iesu Grist; trwy'r hwn ewyllys da y sancteiddir hwynt trwy offrymiad corph Iesu Grist unwaith, Job. x. 10.

Drachefn, pan aroglech allan y gras Daw hwn, ac a fedru ei wahaniaethu oddi wrth yr hyn nid yw ras; yna ymdrecha i gadarnhau dy enaid, a'r fendigedig wybodaeth o hono. "Tydi gan hynny, fy mab, ymnertha yn y gras sydd yng Nghrist Iesu." 2 Tim. ii. 1. Cadarnha dy farn, arth ddealltwriaeth: ond yn enwedig, ymdrecha i gael y cyfan i mewn i'th gydwybod, fel y byddo i honno gael ei phuro oddi wrth weithredoedd meirwon, i wasanaethu y Duw byw, Heb. ix. 14.

Ac i gymhell y defnydd hwn arnat ymhellach, ystyria fod dyn yn cael mwy bûdd trwy wybodaeth, a thrwy gynnyddu yn gadarn yn gras Duw.

1. Mae'n gweini iddo achosion o lawenydd: Canys yr hwn sydd yn adnabod y gras Duw hwn yn gywir, fe wyr fod Duw mewn heddwch âg ef, o herwydd ei fod yn credu yn Iesu Grist; yr hwn, trwy ras Duw, a brofodd farwolaeth dros bob dyn, Heb. ii. 9. "Trwy yr hwn hefyd, y cawsom ddyfodfa i'r gras hwn, yn yr hwn yr ydym yn sefyll, ac yn gorfoleddu dan

gobaith gogoniant Duw," Rhuf. v. 2. Ac yn wir pa ddiddanwch, pa orfoledd sydd fel y gorfoledd hwn? I orfoleddu mewn gobaith o ogoniant Duw, yw gorfoleddu yn y gobaith o'i fwyphau yn dragywydd, gyd â'r gogoniant anberfynol hwnnw, ac sydd ynddo ef.

2. Megis y mae'n amlygu actïon o orfoledd a hyfrydwch; felly y mae'n peri ffrwythlondeb mewn sancteiddrwydd a duwioldeb lawer. "Canys ymddangosodd gras Duw yr hon sydd yn dwyn iechydwrïaeth i bob dyn: Gan ein dysgu ni i wadu annuwioldeb a chwantau bydol, a byw'n sobr, ac yn gyfiawn ac yn dduwiol, yn byd sydd yr awrhon. Tit. ii. 11, 12. Ie mae'n tueddu mor naturiol i'r ffordd hon, ac na's dicheon yn gynt ymddangos i'r enaid, nag y mae'n peri y ffrwyth bendigedig hwn yn y galon a'r fuchedd. "Canys yr oeddyn ni'nau hefyd gynt yn annoethion, yn aqfudd, yn cyfelforni, yn gwasanaethu chwantau ac amryw felyswedd, gan fyw mewn drygionl a chynfigen, yn ddigasog, yn casâu ein gilydd: Elithr pan ymddangosodd daioni a chariad Duw ein hachobwr"—Beth yna? Yna'r hwn sydd yn credu, wedi ei gyfiawnhau trwy ei ras ef, ac yn disgwyl bod yn etifedd yn ol gobaith bywyd tragywyddol, sydd ofalus ar fhenori mewn gweithredoedd da, Tit. iii. 8, 4, 7, 8.

Gwelwch y geiriau hynny hefyd, yn epistol St. Paul at y Colosiadaid, pen. i. 3.—6. "Yr ydym yn diolch i Dduwa Thad ein Harglwydd Iesu Grist, gan weddio drosoch chi yn wastadol: Er pan glywsom am eich fydd yng Nghrist Iesu, ac am y cariad sydd gennych tu ag at yr holl saint; Er mwyn y gobaith, a roddwyd i gadw i chi yn y nefoedd, am yr hon y clywsom o'r blaen ynagair gwrtionedd yr

efengyl: yn hon sydd wedi dyfod atoch chiwi, megisao y mae yn yr holl fydd? ac sydd yn dwyn ffwrwyth, megis ac yn eich plith chwithau, er y dydd y olywsoch ac y gwybyddoch ras Duw mewn gwirionedd."

Yn drydydd. Y wybodaeth am, a'r nerth sy'n dyfod oddi wrth ras Duw, sydd feddyginiaeth odidog rhag yr holl hudoliaethau sydd, neu a ddichon ddyfod i'r byd. St. Pedr gan hynny yn cynghori y gwir gredinwyr na ddygid hwynt ymaith gyd â chyfeillion padau y rhai drygonus. Ac felly syrthio oddi wrth eu symlrwydd eu hunain,—sy'n chwanegu y cynghor hwn iddynt, megis eu hunig gymmorth: "Eithr cynnyddwch mewn gras a gwybodaeth ein Harglwydd a'n Hiaohawdwr Iesu Grist." 2 Pedr iii. 18.

1. Bernwch y bydd i rhai ddadlau, fod cyflawnder dyn ei hun yn achub y pechadur; yna mae'r ysgrifthyrr hon gennym wrth law: "Yr hwn a'n hachnbodd ni, ac a'n galwodd a galwedigaeth Sanctaidd, nid yn ol ein gweithredoedd ni, ond yn ol ei arfaeth ei hun a'i ras; yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Iesu, 2 Tim. i. 9.

2. Bernwch y bydd eraill yn haeru, nad oes d ni, wrth athrawiaeth rhad ras, ddeall ymestyniad o faddenant rhad gan Dduw cyn belled ac y pechom, neu y pechasom ni: Yr ateb yw, "lle yr amlhaodd pechod, y rhagor amlhaodd gras: Fel megis y teyrnasodd pechod i farwolaeth, felly hefyd y teyrnasai gras trwy gyflawnder, (trwy gyflawnder Duw, wedi ei foddloni yn ei Fab) i fywyd tragywyddol," Rhuf. v. 20, 21.

3. Bernwch y bydd i rai ddywedyd fod yr athrawiaeth hon yn tueddu i banrhydd-did ac

atniweirdeb: Yr atdeb sydd barod, "Beth wrth hynny a ddywedwn ni? a drigwn ni yn wastad mewn pechod, fel yr amihao gras? Na atto Duw: a ninnau wedi meirw i bechod, pa wedd y byddwn fyw etto ymddo ef," Rhuf. vi, 1, 2. Athrawiaeth rhad ras wedi ei hlawu gredu, yw'r athrawiaeth sy'n lladd pechod yn fwyaf eun yn y byd.

4. Bernwch fod yr eglwys i gael ei llwytho gan ddynion a defodau afreidiol, gan eu cymmell arni, megis y gau apostolion yn cymmell yr enwaeddiad gynt, gan ddywedyd, oni ohyflawnwch y pethau hyn, "ni eilwch fod yn gadwedig."—Yr atdeb sydd barod: "Paham yr ydych chi yn temtio Duw, i ddodi iau ar warrau'r dysgyblion, yr hon nid allai eia tadau ni, na ninnau ei dwyn: eithr trwy ras yr Arglwydd Iesu Grist, yr ydym ni yn credu eia bod yn gadwedig yr un modd a hwythan," Act. xv. 1, 10, 11. Ond i ymhelaethu,

5. Yr Athrawiaeth hen, "Trwy ras yr ydych chi yn gadwedig,"—yr unig feddyginiaeth ydyw yn erbyn meddyliau anobeithiol, wrth amgyffred ein hanheilyngdod ein hunain—megis,

1. Pan fydddech yn llefain allan, Oddyn melli-digedig ydwyf! Fy mhechodau a'm soddant i uffern!

Atdeb. Aros ddyn: y mae Duw yn y nesoedd ac sydd yn Dduw pob gras. i Pedr. v. 10. Nid wyt ti etto yn ddyn pob pechod. Os yw Duw yn Dduw pob gras, yna pe eiddot ti fyddai holl bechodau'r byd, etto medrai Duw pob gras eu maddeu; os amgen ymddangosai pechod yn gryfach mewn dynedifeiriol i ddamnio, na gras Duw i achub.

2. Ond fy mhechodau ydynt o'r rhyw gwaetha.

af: cabled, godineb, cyhydd-dod, llofrudd-iaeth, &c.

Atteb. "Yn wir y dywedaf i chwi, y maddenir pob pechod i feibion dypion, a pha gabled hynnag a gablant;" Marc iii. 28. "Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gŵr anwir ei feddyliau; a dychweled at yr Arglwydd, ac efe a gymmer drugaredd arno; ac at ein Duw ni o herwydd efe a arbed yn helaeth," Esaia lv. 7.

3. Ond mae gennyf fi galon galed, wrthryfelgar; calon acsydd ymbell oddi wrth ddaioni.

Atteb. "Gwrandewch arnaf fi (medd Duw) y rhai oedyn galon, y rhai pell oddiwrth gyfiawnder. Neseais fy nghyfiawnder," hynny yw cyfiawnder Crist, trwy'r hwn y cyfiawnheir pechaduriaid calon-gedyn, Esaia xlvi. 12, 13. Phil. iii. 9.

4. Ond fy nghalon i sydd mor galeded a'r garreg.

Atteb. "A rhoddaf i chwi galon newydd, (medd Duw) ysbryd newydd hefyd a roddaf o'oh mewn chwi, a thynaf y galon garreg o'oh cnawd chwi, ac mi a roddaf i chwi galon gig, Ezeo. xxxvi. 26.

5. Ond yr ydwyf mor ddalled a'r wâdd; ni fedraf ddeall dim am yr efengyl.

Atteb. "Arweinias y deilliaid ar hyd ffordd nid adnabuant; a gwnaf iddynt gerdded ar hyd llwybrau ni adnabuant; gwnaf dywyllwch yn oleuni o'u blaen hwynt, a'r pethau ceimion yn uniawn: dyma y pethau a wnaif iddynt, ac ni'a gadawaf hwynt," Esaia xlii. 16.

6. Ond ni chynhyrfir fy nghalon i â dyoddefiadau, ac â gwaed Crist.

Atteb. "A thywalltas ar dŷ Ddafydd, ac ar breswylwyr Jerusalem ysbryd gras a gweddïau;

stwy a edrychant arnaf fi yr hwn a wnaasant, galarant am dano, fel un yn galaru am ei unig- anedig, ac ymosidiant am dano ef megis un yn gofidio am ei gyntaf-anedig," Zec. xii. 10.

7. Ond er fy mod yn canfod beth sydd de- byg i ddyfod o honwyf, os na ehaf afael yng Nghrist; etto fy meddwl (tra'r ydwyf yn mŷ- fyrio hyn) a red ar ol ynfyrwydd, oferedd, aflendid, a drygioni.

Atteb. "Taenellaf arnoch ddwfr glân, fel-y byddoch lân; oddi wrth eich holl frynti, ac oddi wrth eich holl eulunod y glanhaf ehw," Ezech. xxxvi. 25.

8. Ond ni's gallaf fi gredu yng Nghrist:

Atteb. Ond fe addawodd Daw wreuthur i ti gredu. "Gadawaf ynot hefyd bobl drualn dloed- ion; ac yn enw yr Arglwydd y gobeithiant hwy," Zeph. iii. 12. "Fe fydd gwreiddyn Jesse, a'r hwn a gyfydi lywodraethu'r cenhedl- oedd; yuddo ef y gobeithia'r cenhedloedd," Rhuf. xv. 12.

9. Ond ni's gallaf fi weddio ar Dduw am drugaredd.

Atteb. Ond Duw, yn rasol, a addawodd ys- bryd gweddi. "Ie pobloedd lawer, a chen- hedloedd cryfion a ddeuant i gelsio yr Arglwydd y lluoedd yn Jerusalem, ac i weddio ger bron yr Arglwydd. Hwy a alwant ar fy enw, a minnau a'u gwrandawaf: dywedaf, Fy mhobl yw efe; ac yntau a ddywed, yr Arglwydd yw fy Nuw," Zec. viii. 22.—xiii. 9. 10.

10. Ond ni's gallaf fi edifarhau.

Atteb. "Daw ein tadau ni a gyfododd i fynn Iesu, yr hwn a laddasoch ehw, ac a groes- hoelliasoch ar bren. Hwn a ddyrchafodd Daw a't ddehulaw, yn Dywysog, ac yn lachawdwr,

i roddi edifeirwch i Israel, a maddenant pechodau," Act. v. 30. 31.

Fel hyn y gallwn ymhelaethu; canys y Bibl sanctaidd sydd yn llawn o'r anrhaethol ras Duw hwn. Efe a ymrwymodd i wneuthur y pethau hynny dros bechaduriaid trua'n, y rhai, pe amgen, a fessent byth heb eu gwneuthur. Lle y rhoes orchymyn, fe roddodd addewid am nerth i'w gyflawni; fel y byddai'r gogoniant yn gryuo, yn cael ei roddi i rad ras.

DEFN. III. Yn drydydd, A ydyw y rhai sydd gadwedig yn gadwedig trwy ras? Yna ymdrechod Crist'nogion i ddyrchafu gras Duw. 1, Yn eu calonau. 2, Yn eu bywydau.

1. Cred yn nhrugaredd Duw, trwy Iesu Grist; ac felly dyrchafa ras Duw. Fy meddwl yw, anturia yn galonog, yn hyderus; canys mae pob digonolrwydd yngras Duw. Abraham a ogoneddedd ras Duw, pan "nad ystyrfodd ei gorff ei hun, yr hwn oedd yr awr hon wedi marweiddio, na marweidd-dra bru Sara, a se nid amheiodd efe addewid Duw trwy ang-hediniad, eithr efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw," Rhuf. iv. 19, 20.

2. Dyrchafa ef trwy ei ddyrchafu yn dy feddyliau. Bydded gennyt bob amser feddyliau parchus ac uchel am ras Duw. Meddyllian gwael ac isel sydd yn ei ddianrhydeddu yn sawr. Ac i'th gynnorthwyo yn hyn ystyria,

1. Fod y gras hwn yn cael ei gydmaru i'r môr. "A thi a defli ei holl bechodau i ddyfnderoedd y môr," Mica vii. 19. Yn awr môr, trwy fwrw idde, ni sgellir ei lenwi i fynu byth.

2. Cyffelybir y gras hwn i ffynnon, i ffynnon agored: "Yn y dydd hwnnw y bydd ffynnon wedd ei hagoryd i ddy Dafydd, ac i bwsylwys

Jerusalem, i bechod ac afluiddid," Zec. xiii. 1. Yn awr ffynnon ni's gellir ei sycha, trwy dynnu dwfr o honi.

3. Y Salmydd sydd yn llefain allan mewn perthynas i ras a thrugaredd Duw, ei fod yn parhau yn dragywydd, Sal. cxxxvi. Mae'n adrodd hynny chwech-ar-hugain o welthiau yn yr un Salm. Yn ddiau fe welodd beth mawr ynddo, yn ddiau efe a gymmerwyd i fynu yn sawr âg ef.

4. St. Paul a ddywed, "Daw pob gras, yr hwn a ddichon wneuthur yn dra rhagorol y tu hwnt i bob peth yr ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu meddwl," Ephes. iii. 20.

5. Gan hynny fel y mae gair Duw yn adrodd, fel y dylit ti ystyried am ras Duw.

Yn drydydd, Tyred yn hyderus at orsedd-faingc y gras trwy weddi galonog: canys dyma'r ffordd hefyd i ddychwasa gras Duw. Dyma gyngor yr Apostol, "Am hynny awn yn hyderus at orsedd-faingc y gras, fel y derbynion drugaredd, ac y caffom ras yn gymmorth cyfamserol, Heb. vi. 16.

Edrychwch yma ychydig, a rhyfeddweh!

Budm trwy'r holl amser hwn yn ymrwymedig i ras Duw. Ac yn awr yr ydym wedi dyfod at ei orsedd-faingc (at ei eisteddfa ef; fel y dywed Job, pen. xxiii. 3.) ac, wele, honno yn orsedd-faingc y gras. O pan y mae Duw'r gras ar orsedd-faingc y gras, a phechadur truan gerllaw yn deisyf am ras, a hynny yn enw Crist grasol; yn, a thitwy gymmorth ysbryd y gras; a ddichon amgen na derbyn y fath bechadur a drugaredd a gras, "yn gymmorth cyfamserol." Ond nid i aughosio'r cyngor. "Awn yn hyderus." En wir yr ydym yn dueddus i ollwng

y cyngor hwn dros gôf. Ein meddyliau ni yw; ein bod yn fath bechaduriaid aflan, na ddylem anturio ddyfod yn eon at orsedd-faingc y grâs: Ond etto felly y'gorekymmy'nir i ni wneuthur; ac i dorri y gorchymyn yma sydd gynddrwg a'i dorri yn un lle arall.

Dichen i chwi ofyn i mi, beth yw dyfod yn hyderus?

Atteb. 1. Dyfod ydyw trwy ymddiried. "Nesawn a chalon gywir, mewn llawn hyder fydd, wedi glanhau ein calonau oddi wrth gydwybod ddrwg, a golchi ein corph â dwfr glân," Heb. x. 22.

2. Dyfod yn hyderus yw dyfod yn fynych. "Hwyr a borau a hanner dydd y gweddiad," Sal. lv. 17. Yr ydym ni yn arferol o'u cysnif hwynt yn gardotwyr hyfion, ac a ddwl yn fynych at ein drysau.

3. Dyfod yn hyderus yw, i ofyn pethau mawrion pan ddwlom. Dyna cardotyn hyfa; yr hwn nid yn unig a ofyn, ond hefyd a fyn ofyn yr hyn a ddewiso.

4. Dyfod yn hyderus, yw dyfod i ofyn trau eraill yn gystal a ni ein hunain. Ersyn am ras a thrugaredd i holl saint Duw yn y nefoedd; yn gystal a ni ein hunain. "Gan weddio bob amser â phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr ysbryd, dros yr holl saint," Ephes. vi. 18.

5. Dyfod yn hyderus, yw dyfod heb gymmeryd ein gomedd. Fel hyn y daeth Jacob at orsedd-faingc y grâs. "Nyth o'lyngaf omi'm bendithi," Gen. xxxii. 26.

6. Dyfod yn hyderus, yw pledio addewidion Duw ag ef, mewn ffordd o gyflawnder a thrugaredd, gan ymddiried y bydd i Ddau roddi i ni (o herwyd iddo addaw hynny) beth hynny

a ofynom yn enw ei Fab.

Yn bedwerydd. Ymdrecha i ddyrchafu gras Duw yn dy galon, trwy fynych ryfeddu, moliannu, a bendithio Duw yn y dirgel am dano. Mae Duw yn ei ddisgwyl. "Yr hwn a abertho foliant a'm gogonedda," medd efe, Sal. l. 23. "Trwyddo ef, gan hynny, offrymwn aberth moliant yn wastadol i Dduw, yr hyn yw ffrwyth ein gwefusau, yn cyffesu i'w enw ef," Heb. xiii. 15.

Ond drachefu, yn ail, Megis y dylem ddyrchafu y gras hwn yn ein calonau, felly y dylem yn ein bywydau. Dylem yn ein hymarweddiad addurne gras ein Harglwydd ymhob peth. Cyngor mawr yr apostol ydyw, "Yn unig ymddygwch yn addas i efengyl Grist," (Phil. l. 27.) yr hon yw efengyl gras Duw. Mae Duw yn disgwyl fod archwaith bendigedig yr efengyl ar ein holl fywyd: neu, fod ein hymarweddiad ymhlith dynion, yn pregethu iddynt ras efengyl Duw.

Yr efengyl sy'n dangos i ni, fel y rhyfedd ymddarostyngodd Duw er mwyn daioni ei bobl: Ac yn gwneuthur felly, ymostyngiad i eraill ydoedd.

Yr efengyl sy'n dangos i ni, fod helaethrwydd o gariad ac ymysgaroedd tosturi yn Nuw tu ag attom ni: ac yn gyffelyb dylem ninnau fod yn llawn cariad, ac ymysgaroedd tosturi tu ag at eraill.

Yr efengyl sy'n dangos i ni, fod yn Nuw ewyllysgarwch mawr i wneuthur daioni i eraill.

Yr efengyl sy'n dangos i ni, fod Duw yn gweithredu tu ag attom ni yn ol ei wirionedd a'i ffyddlondeb: ac felly y dylem ni fod yn ein holl weithredoedd y naill tu ag at y llall.

Trwy'r efengyl, y mae Duw yn datgan i ni ei fod yn madden i ni ddeng mil o dalentau: dylen nhinnau hefyd fadden i'n brawd y can ceinlog.

Ac yn awr cyn y dyweddwyf y defnydd hwn, gadewch im' roddi o'ch blaenau ychydig o annogaethau gwerthfawr i ddyledswydd mor dda, ac mor rhagorol a hon.

1. Ystyria i Dduw dy achub di trwy ei ras. Gristion, Duw a' thrachubodd di! Ti ddiangaist o safn y llew: ti a waredwyd rhag y llied a fydd: dyrchafa gan hynny y gras a' th achubodd yn dy galon a' th fuchedd.

2. Ystyria i Dduw adael miliwnau yn eu pechodau y dydd hwnnw yr achubodd di trwy ei ras. Gadawodd filiwnau allan, ac a' th gymmerodd di i mewn, gallai hefyd fod cannoedd, ie miloedd, yn nydd dy droedigaeth, yn sefyll o'i flaen ef dan bregethiad y gair megis tithau, etto efe a' th gymmerodd di. Ystyriaethau o'r fath hyn a weithiodd lawer ar Ddafydd; ac fe fyhai Duw iddynt dy gynhyrfu dithau i ddyrchafu ei rad ras yn dy fywyd a' th ymarweddiad, Sal. lxxviii. 67—72.

3. Ystyria fod ysgatfydd, y rhan fwyaf o'r rhai a wrthododd Duw y dydd hwnnw y galwodd di trwy ei ras, yn llawer gwell mewn perthynas i droedigaeth, nac a fuasit ti erioed. "Yr hwn oeddwn o'r blaen yn gablwr, ac yn erlidwr, ac yn drabaus: Eithr mi a gafais drugaredd," 1 Tim. i. 13.

4. Ysgatfydd yn nydd dy ddychwelliad dy fod yn fwy afreolus na llawer: fel yr ŷeh anarferol a'r iau, yn anhawdd dy ddeff. Ti a ddygwyd adref mewn llaw gadarn; ni cherddit ddi. Rhaid oedd yr Arglwydd Iesu dy ddeff ar ei

ysgwyddau, a'th ddwyn adref i dy ei Dad, Luc xv. 4, 5, 6. Hyn a ddylai osod rhwymedigaeth ar dy galon, i fysyrjo am ddyrchafu gras Duw.

5. Ysgatfydd fod i lawer ei gymmeryd yn dramgwydd i Dduw dy ddychwelyd a'th achub di trwy ei ras; megis y mab byñaf, yr hwn a ddigiodd wrth ei dad, am ladd y llo pasgedig i'w frawd: er hynny ni rwystrowyd gras Duw oddi wrthyt, ac ni pharwyd iddo leihau ei gariad tu ag at dy enaid. Hyn gan hynny a ddylai dy annog i ddyrchafu gras Duw, yn dy galon a'th fuchedd.

6. Ystyria, drachefn, na chaniataodd Duw i ti ond ychydig o amser i'r gwaith mawr hwn ymhlith dynion pechadurus; sef yr ychydig o ddyddiau sydd gennyt yn awr i fyw: yna oai fyned i dderbyn y gwobr hwnnw a rydd gras i ti hefyd am dy waith, er dy dragywyddol ogoniant.

7. Caffed hyn hefyd beth lle yn dy galon. Pob dyn sy'n dangos ufudd-dod i'r duw y mae yn ei wasanaethu: le pe na byddai'r duw hwnnw amgenach na'r diafol a'i drachwantau. Ac oni bydd i ti, O ddyn, cadwedig gan yr Arglwydd! fod yn llawer mwy ufudd a darostyngedig i Dad yr ysbrydoedd a byw? Heb. xii. 9, Och! maent hwy yn olrhain eu damnedigaeth eu hunain, etto yn llawen o hono, ac yn dawnsio ar hyd y ffordd yr elont. Maent yn gwasanaethu y duw hwnnw gyd â hyfrydwch a llawenydd, yr hwn yn y diwedd a'u sodda i lyngelyn o anobaith dragywyddol, ac a'u tormentia dros fyth yn eirias dân uffern! Ond dy Dduw di, gredadyn, sydd Dduw iechydwriaeth: "Ac i'r Arglwydd Dduw y perthyn diangfau rhag marwolaeth," Sal. lxxviii. 20. Oni fydd

i ti ei wasanaethu gyd â hyfrydweh, yn y mwynhad o bob daioni? Efe trwy yr hwn yr wyt yn diagwyl cael dy wneuthur yn wynfydedig i dragywyddoldeb!

Gwrth. Dyma'r peth sy'n fy lladd! Anrhyddedu Daw ni's gallaf; fy nghalon sydd mor druenus, mor farw, mor ddrwg-ddiobaith—ni's gallaf.

Atteb. Beth a feddyli wrth ni's gallaf?

1. Os meddwl yr wyt nad oes gennyf *nerth* i hynny, ti a ddywedaist anwir. "O blegid mwy yw'r hwn sydd ynnoch chwi, na'r hwn sydd yn y byd," i Ioan iv. 4.

2. Os meddwl yr wyt nad oes gennyf *ewyllys*, yna yr ydwyf allan hefyd: Canys pob cristion (yn ei iawn bwyll) sydd ddyn ewyllysgar; a dydd nerth Daw a'i gwnaeth felly, Sal. cx. 3.

3. Os dy feddwl yw fod arnat eisiau doethineb; hynny yw dy fai dy hun. "O bydd ar neb a honoch eisiau doethineb, gofyned gan Dduw yr hwn sydd yn rhoi yn haelionus i bawb, ac heb ddannod," Iago i. 5.

Gwrth. Ni's gallaf wneuthur pethau fel y dymunwn.

Atteb. Dim mwy ni's galla'r goreu o'r saint yn yr amseroedd gynt. "Yr ewyllysio sydd barod gennyf, (ebe St. Paul) eithr cwblhau yr hyn sydd dda, nid wyf yn medru arno," Rhuf. vii. 19. A thrachefn, "Y mae'r cnawd yn chwennychu yn erbyn yr ysbryd, a'r ysbryd yn erbyn y cnawd, a'r rhai hyn a wrthwynebant eu gilydd, fel na alloch wneuthur beth bynnag a ewyllysioch, Gal. v. 17.

Ac yma yn wir y mae'n gorwedd dirgelwech mawr y gwirionedd hwn, "Trwy ras yr ydych yn gadwedig." Canys plant Duw tra y maent

yma, er eu troedigaeth at Dduw, a'u hiechyd-
wriaeth trwy Grist a'i ras, ydynt mae weinlon a
diymadferth, o herwydd corph y farwolaeth
sydd yn trigo etto ynddynt; ac pe byddai i
bechod eu gweithredoedd goreu gael ei gyfrif
iddynt yn ol trefn cyfammod gweithredoedd,
caent ei weled yn amhosibl iddynt fyned byth i
mewn i'r gogoniant. Ond pa ham y ddeddf
fel hyn? Mae'n amhosibl bod gwendidau y rhai
a gadwir trwy ras yn gyfrif ysgrifenedig iddynt
megis y dangoswyd eisoes, o blegid nad ydynt
dan y ddeddf. Maent yn guddiedig yngwaed
a marwolaeth mab Duw, yr hwn sy'n byw bob
amser, i eiriol drostynt, ar ddeheulaw Duw,
Heb. vii. 25. Rhuf. viii. 34.—Eiriolaeth pa un
sydd mae effeithiol gyd â'r Tad, ai fod yn cym-
meryd ymaith anwiredd ein pethau sanctaidd o'i
olwg; gan ei oad yn bur yn ddifeisus, ddifrych-
gulyd ger ei fron. Iddo ef, trwy Iesu Grist,
a thwy gymmorth ysbryd bendigedig y grae,
rhodder mawl a diolchgarwch, gogoniant ac
aurhydedd gan ei holl saint, yn awr ac yn drag-
wyddol, Amen.

DIWEDD.

